

Inspectie voor de Sanctietoepassing
Ministerie van Veiligheid en Justitie

PI Middelburg locatie Torentijd

Inspectierapport

Doorlichting

PI Middelburg locatie Torentijd

Inspectierapport

Doorlichting

September 2011

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
Samenvatting	8
1 Inleiding	14
1.1 Aanleiding en doel	15
1.2 Reikwijdte van de doorlichting	15
1.3 Toetsingskader	15
1.4 Opzet	17
1.5 Objectbeschrijving	17
1.6 Recent onderzoek	18
1.7 Leeswijzer	19
2 Rechtspositie gedetineerden	20
2.1 Rechtmatige insluiting	21
2.2 Huisregels en introductie	22
2.3 Activiteitenprogramma	24
2.4 Accommodatie en hygiëne	28
2.5 Voeding en winkel	30
2.6 Maatschappelijk contact	32
2.7 Toegang tot zorg	36
2.8 Disciplinaire straffen en maatregelen	40
2.9 Klachtafhandeling	41
2.10 Conclusie	43
3 Omgang met gedetineerden	46
3.1 Screening	47
3.2 Bejegening	50
3.3 Rapportage en documentatie	52
3.4 Conclusie	54
4 Interne veiligheid	56
4.1 Preventie en beheersing van calamiteiten	57
4.2 Agressiebeheersing	59
4.3 Drugsontmoediging	61
4.4 Conclusie	64

5 Maatschappijbeveiliging	66
5.1 Beveiligingsvoorzieningen en –toezicht	67
5.2 Toekenning verlof	71
5.3 Voorwaardelijke invrijheidstelling	73
5.4 Conclusie	74
6 Maatschappelijke reïntegratie	76
6.1 Voorbereiding nazorg	77
6.2 Reïntegratietrajecten	79
6.3 Conclusie	82
7 Organisatieaspecten	84
7.1 Personeelsmanagement	85
7.2 Communicatie	88
7.3 Integriteit	90
7.4 Evaluatie	91
7.5 Conclusie	92
8 Slotbeschouwing	94
Bijlage 1 Oordeel	98
Bijlage 2 Aanbevelingen	100
Bijlage 3 Afkortingen	104
Bijlage 4 Bronnen	108
Bijlage 5 Inspectieprogramma	110
Bijlage 6 Geografische ligging PI	114

Voorwoord

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) heeft in juli 2011 een doorlichting uitgevoerd bij de locatie Torentijd van de vestiging PI Middelburg.

De ISt lichtte Torentijd al eerder door in 2006. De omgang met gedetineerden is er sindsdien op achteruit gegaan en voldoet nu nog maar beperkt aan de verwachtingen van de ISt. Het huidige draagvlak onder de penitentiaire inrichtingsmedewerkers in Torentijd voor de persoonsgerichte aanpak van het landelijke programma Modernisering Gevangeniswezen werkt belemmerend in het ten goede keren van de omgang met gedetineerden.

De doorlichting heeft een groot aantal verbeterpunten opgeleverd. Niet alle verbeterpunten liggen binnen de directe invloedssfeer van Torentijd. De ISt herhaalt bijvoorbeeld een aanbeveling uit 2006 op het aspect interne veiligheid en richt die nu aan DJI.

De aard en soms ook de ernst van de verbeterpunten geven de ISt aanleiding om de PI Torentijd over een jaar te bezoeken voor een vervolgonderzoek.

M.P. Tummers
wnd. hoofdinspecteur

Samenvatting

De Ist heeft in juli 2011 de locatie Torentijd van de PI Middelburg doorgelicht. Het doel van de doorlichting is te bezien hoe het in de PI Torentijd is gesteld met de rechtspositie van en de omgang met gedetineerden, de veiligheid, de reïntegratieactiviteiten en de daarmee samenhangende organisatieaspecten. In veel opzichten voldoet de inrichting niet aan de normen en verwachtingen van de Inspectie. Dat stemt zorgelijk, vooral ook omdat het oordeel over de inrichting bij een eerdere doorlichting in 2006 beduidend positiever was.¹

De komende periode zal de implementatie van het landelijke programma Modernisering Gevangeniswezen (MGW) zich verder voltrekken. De Inspectie is bezorgd over het draagvlak daarvoor binnen de PI Torentijd, in het bijzonder bij het executieve personeel. Inspanningen van de directie om het gedachtegoed van MGW door middel van inrichtingsbrede bijeenkomsten bespreekbaar te maken ondervinden tot nu toe weinig respons bij de executieve medewerkers. Sommigen spreken zelfs van een weerstandscultuur.

Om de inrichting op het gewenste niveau te brengen en de bejegeningscultuur in de gewenste richting te sturen is doortastend en effectief optreden van de leiding van de PI Torentijd nodig; niet alleen van de directie, maar ook van het middenkader.

De aard en soms de ernst van de verbeterpunten maken dat de Ist nu reeds aankondigt dat zij de inrichting na ongeveer een jaar voor een vervolgonderzoek zal bezoeken.

Rechtspositie gedetineerden

De PI Torentijd voldoet voor een groot deel wel en voor een kleiner deel niet aan de criteria die de Ist hanteert met betrekking tot de rechtspositie van gedetineerden.

Zo krijgen niet alle gedetineerden een goede introductie bij binnenkomst en ontvangen zij lang niet allemaal (een uittreksel van) de actuele huisregels.

Ten tijde van het inspectiebezoek voldeed het activiteitenprogramma niet volledig. Zo is de duur van sommige activiteiten minder dan de wettelijk voorgeschreven netto-norm (luchten, sport). Verder is er weliswaar weinig uitval van activiteiten, maar gedetineerden op de hvb-afdelingen worden bij uitval van activiteiten op cel ingesloten en krijgen niet altijd compensatie. Dat knelt vooral omdat er op deze afdelingen wachtlijsten zijn voor deelname aan de arbeid. Daarbij komt dat op de hvb-afdelingen de regeling is afgeschaft dat gedetineerden

---

¹ In 2006 was de inrichting nog uitsluitend huis van bewaring. Inmiddels heeft zij ook een bestemming als gevangenis.

zich gedurende het dagdeel waarvoor geen arbeid was gepland, vrij over de afdeling konden bewegen. De gedetineerden hebben het afschaffen hiervan als een forse teruggang ervaren. Tenslotte vindt de ISt het wenselijk om bij de invoering van het nieuwe dagprogramma in het najaar 2011 te bezien of doordeweeks op de hvb-afdelingen niet meer uren recreatie kunnen worden geboden. Ook is het wenselijk om dan meer tijd voor persoonlijke verzorging te realiseren dan het krappe kwartier per keer dat daar nu voor staat.

Voor wat betreft de contactmogelijkheden met relaties buiten de inrichting signaleert de ISt ook de nodige verbeterpunten. Zo zou flexibeler moeten worden omgegaan met bezoektijden opdat schoolgaande kinderen en veraf wonende relaties eenvoudiger op bezoek kunnen komen. Verder levert het beperkte aantal telefoons op de hvb-afdelingen spanningen op. Tenslotte is de ISt van mening dat gedetineerden uiterlijk binnen een dag contact moeten kunnen hebben met hun advocaat.

De accommodatie maakt een verzorgde en onderhouden indruk. Dat neemt niet weg dat de doucheruimtes en de keukenvoorzieningen op de gevangenisafdelingen aanpassing behoeven. Verder dient het executieve personeel er beter op te letten dat gedetineerden hun cel schoonmaken.

Positief is de ISt over de controle op de rechtmatige insluiting, de voeding die in de PI Torentijd nog in de eigen keuken wordt bereid, de toegang tot zorgfunctionarissen, het disciplinaire beleid en de manier waarop de beklagcommissie van de commissie van toezicht klachten afhandelt.

Omgang met gedetineerden

Eén van de belangrijkste aspecten bij het doorlichten van een penitentiaire inrichting is de wijze waarop medewerkers met gedetineerden omgaan. De manier waarop de piw'ers de gedetineerden bejegenen, is er ten opzichte van de eerdere doorlichting van de ISt in 2006 op achteruit gegaan. Hoewel de directie, het middenkader en andere disciplines de landelijk beoogde persoonsgerichte benadering van gedetineerden onderschrijven, is hiervoor niet bij alle piw'ers draagvlak. Sommige piw'ers staan achter de nieuwe benadering, maar veel piw'ers doen dat niet. Het gaat dan vooral om piw'ers die jarenlang een andere manier van bejegening gewend zijn. De directie en vooral het middenkader zullen hier actiever op moeten gaan sturen en in dat opzicht ook een follow-up moeten geven aan de trainingen motiverende bejegening die de medewerkers van de PI Torentijd in 2010 hebben gevolgd. De leiding van de inrichting is hier ook van doordrongen.

Interne veiligheid

Het oordeel van de ISt over de interne veiligheid is wisselend. De preventie en de beheersing van calamiteiten is grotendeels op orde, evenals de bestrijding van de invoer en het gebruik van drugs. Er zijn echter ook enkele belangrijke knelpunten. Zo is deelname van het executieve personeel aan fitheids- en weerbaarheidstrainingen onder de maat. Hier moet nadrukkelijker op worden gestuurd. Een tweede knelpunt is dat er intern meer cameratoezicht wenselijk is. Leiding en medewerkers van de PI Torentijd geven dit unaniem aan. De ISt had hierover al een aanbeveling opgenomen in haar doorlichtingsrapport uit 2006, maar deze aanbeveling is door DJI niet gehonoreerd. Een derde knelpunt is het stelselmatig visiteren van gedetineerden na afloop van het relatiebezoek. De ISt vindt dit onredelijk en onbillijk en pleit voor een steekproefsgewijze visitatie na het bezoek.

Maatschappijbeveiliging

De Inspectie is bezorgd over het onvoldoende veiligheidsbewustzijn bij een deel van het personeel en het gebrek aan effectieve bijsturing door sommige leidinggevendenden van medewerkers die zich niet aan instructies en afspraken houden. Dit punt is eerder gesignaleerd tijdens security audits in 2009 en 2010. Het feit dat nu niet of nauwelijks uitgebreide celinspecties plaatsvinden, verdient eveneens bijzondere aandacht. Daar komt bij dat een aantal noodzakelijke bouwkundige en technische verbeteringen (centraalpost; extra cameratoezicht; gijzelingscompartimentering) nog niet is gerealiseerd. De ISt beveelt het hoofdkantoor DJI dan ook aan om die gewenste bouwkundige en technische beveiligingsvoorzieningen alsnog te realiseren. Op enkele verbeterpunten na voldoet de inrichting aan de criteria met betrekking tot het verlenen van verlof en het adviseren over v.i.

Maatschappelijke reïntegratie

Hoewel de samenwerking met de verschillende gemeenten in Zeeland nog in ontwikkeling is en kan worden uitgebouwd, zijn de medewerkers maatschappelijke dienstverlening actief om de voor gedetineerden noodzakelijke nazorgvoorzieningen te realiseren. Dat neemt niet weg dat de reïntegratie-inspanningen in de PI Torentijd te beperkt zijn en niet aan de verwachtingen voldoen. Er worden weliswaar reïntegratieplannen opgesteld, maar deze komen voor wat betreft gedragsinterventies niet of nauwelijks tot uitvoering. Dit heeft alles te maken met het geringe aantal afgestrafte gedetineerden in de PI Torentijd dat hiervoor in aanmerking komt. Het feit dat reïntegratieplannen onvoldoende tot uitvoering komen, levert niet alleen frustratie

op bij de gedetineerden, maar kan in termen van het terugdringen van recidive zelfs contraproductief zijn.

Organisatieaspecten

De inrichting voldoet met betrekking tot het criterium personeelsmanagement in beperkte mate aan de verwachtingen van de ISt. Zo levert de personeelplanning problemen op en duurt het soms lang voordat medewerkers de basis beroepsopleiding kunnen volgen. Hoewel de executieve medewerkers aangeven dat de werkdruk hoog is, leidt dit niet tot een verhoogd ziekteverzuim. Integendeel, het ziekteverzuim onder de medewerkers van de PI Torentijd is in vergelijking met andere penitentiaire inrichtingen opvallend laag.

De communicatiestructuur is gedocumenteerd. Toch zijn er ook met betrekking tot de interne communicatie verbeterpunten. Behalve het teamoverleg dat regelmatig uitvalt, ontbreekt binnen de PI Torentijd een cultuur waarin alle medewerkers het vanzelfsprekend vinden elkaar aan te spreken. Dat geldt niet alleen voor medewerkers onderling, maar ook voor leidinggevenden. Sommigen zouden er moeite mee hebben om medewerkers op ongewenst gedrag aan te spreken en in het verlengde daarvan zonodig corrigerende actie te ondernemen.

De ISt vindt het verder zorgelijk dat inspanningen van de directie om het gedachtegoed van het landelijke programma Modernisering Gevangeniswezen bespreekbaar te maken, zo weinig respons ondervinden bij de executieve medewerkers.

Het personeel in de PI Torentijd verricht zijn werk integer. De PI Torentijd kent weinig meldingen van integriteitsschendingen. Het is echter zaak om het thema integriteit in het teamoverleg levend te houden.

Op onderdelen hebben evaluaties plaatsgevonden over processen die zich afspelen in de inrichting. In de toekomst zal de inrichting, om verder te verbeteren, zorg moeten dragen voor de periodieke evaluatie van al haar bedrijfsprocessen.

Hieronder staan de belangrijkste aanbevelingen. Zie bijlage 2 voor een overzicht van alle aanbevelingen.

Aanbevelingen

De ISt beveelt de PI Torentijd het volgende aan:

- a. Zorg ervoor dat op elke cel een uittreksel van de actuele huisregels aanwezig is, zie erop toe dat alle gedetineerden kort na binnenkomst op de afdeling een introductiegesprek hebben en maak afspraken over de inhoud daarvan.

- b. Stel gedetineerden beter in staat om schoolgaande kinderen of relaties die ver moeten reizen op bezoek te laten komen.
- c. Heroverweeg de mpc-werkwijze en leg deze vast in een op het intranet van de inrichting toegankelijke instructie.
- d. Stuur intensiever op een meer persoonsgerichte benadering van gedetineerden en bevestig gedetineerden om vast te stellen of dit ook het gewenste effect heeft.
- e. Stuur blijvend op de kwaliteit van de rapportages van de verblijfsafdelingen.
- f. Intensiveer de sturing op deelname aan de personeelssport, de fysieke weerbaarheidstraining en de deelname aan de jaarlijkse fysieke toetsen. Verbind zonnodig sancties aan het niet nakomen van de verplichte deelname.
- g. Visiteer gedetineerden na afloop van het relatiebezoek alleen nog steekproefsgewijs.
- h. Bevorder een groter veiligheidsbewustzijn en een navenant actiever handelen bij de medewerkers, en realiseer een effectievere sturing door leidinggevend op medewerkers die zich niet aan veiligheidsinstructies houden.
- i. Draag er zorg voor dat periodiek uitgebreide celinspecties plaatsvinden.
- j. Breid het onderwijsaanbod uit.
- k. Draag er zorg voor dat executieve medewerkers tijdig aan de basis beroepsopleiding kunnen deelnemen.
- l. Garandeer het doorgaan van het teamoverleg op de verblijfsafdelingen en stuur daarop.
- m. Zie erop toe dat het middenkader voldoende doortastend optreedt als medewerkers zich niet aan afgesproken werkwijzen houden en blijf geven van een werkhouding die niet correspondeert met het gewenste beleid.

De Ist beveelt DJI het volgende aan:

- n. Realiseer in overleg met de Rijksgebouwendienst alsnog de gewenste bouwkundige en technische beveiligingsvoorzieningen, inclusief cameravoorzieningen binnen de PI Torentijd.
- o. Overweeg om gedetineerden in de PI Torentijd die gezien hun strafrestant in aanmerking komen voor de methode Binnen Beginnen, voor het ondergaan van gedragsinterventies over te plaatsen naar een andere penitentiaire inrichting of vice versa.

1

Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) houdt toezicht op de sanctietoepassing in Nederland. Zij doet dit onder meer door penitentiaire inrichtingen met een zekere regelmaat op hun functioneren te beoordelen. De PI Middelburg, locatie Torentijd, hierna: PI Torentijd, heeft een bestemming als gevangenis en als huis van bewaring (hvb). De ISt heeft de PI Torentijd eerder in 2006 doorgelicht. Een korte beschrijving van deze bevindingen staat in paragraaf 1.6.

Het doel van de doorlichting is te bezien hoe het in de PI Torentijd is gesteld met de rechtspositie van en de omgang met gedetineerden, de veiligheid, de reïntegratieactiviteiten en de daarmee samenhangende aspecten van organisatie. Aan de hand van haar oordeel doet de ISt verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen.

1.2 Reikwijdte van de doorlichting

De doorlichting beperkt zich tot de locatie Torentijd. Deze locatie vormt samen met de zeer beperkt beveiligde inrichting (ZBBI) De Nederhof, de vestiging PI Middelburg. De ISt heeft De Nederhof nu niet doorgelicht, omdat deze inrichting betrokken is geweest in het ISt-themaonderzoek Zeer Beperkt Beveiligde Inrichtingen dat in maart 2010 is gepubliceerd. Bijzonder is dat op het terrein van de PI Middelburg een complex met 24 politiecellen is ondergebracht. Op basis van een convenant met de politie Zeeland worden hier politiearrestanten ondergebracht, waarbij het toezicht in handen is van medewerkers van de PI Middelburg. In dit complex is de Penitentiaire beginselenwet niet van kracht, maar gelden de richtlijnen voor de arrestantenzorg van de regionale politie. Het politiecellencomplex is buiten het bereik van de onderhavige inspectie gebleven.

1.3 Toetsingskader

Voor de doorlichting van de PI Torentijd heeft de ISt het standaard toetsingskader voor het gevangeniswezen gebruikt. Dit toetsingskader

is gebaseerd op (inter)nationale wet- en regelgeving.² Het toetsingskader omvat de aspecten:

- rechtspositie gedetineerden;
- omgang met gedetineerden;
- interne veiligheid;
- maatschappijbeveiliging;
- maatschappelijke reïntegratie;
- organisatie.

Deze aspecten geven, in samenhang, een goed beeld van de stand (en gang) van zaken in een penitentiaire inrichting.

Genoemde aspecten zijn opgedeeld in criteria. De ISt komt aan de hand van die criteria tot een oordeel op de drie dimensies uitvoering, beleid en check op de uitvoering:

- Bij de dimensie *uitvoering* stelt de ISt vast in hoeverre de uitvoering voldoet.
- Bij de dimensie *beleid* beziet de ISt of in de inrichting ten aanzien van een te toetsen criterium (vastgelegd) beleid beschikbaar is dat voldoet aan geldende wet- en regelgeving.
- Bij de dimensie *check op de uitvoering* gaat de ISt na in hoeverre op handelningsniveau de juiste uitvoering van het beleid is zeker gesteld.

De ISt geeft haar oordeel per criterium met de dimensies uitvoering, beleid en check op de uitvoering weer in de volgende vier waarderungen:

In bijlage 1 staan alle oordelen op de toetsingscriteria bij elkaar.

 Voldoet niet aan de relevante normen en verwachtingen

 Voldoet in beperkte mate aan de relevante normen en verwachtingen

 Voldoet overwegend maar niet volledig aan de relevante normen en verwachtingen

 Voldoet aan de relevante normen en verwachtingen

² Het betreft internationale verdragen, gedragsregels, wetgeving, maatregelen, ministeriële regelingen, circulaire en aanwijzingen die van toepassing zijn op de tenuitvoerlegging van detentie. Zie voor het volledige toetsingskader de website van de ISt (www.inspectiesanctietoepassing.nl), waar het als bijlage bij het inspectierapport is gevoegd.

1.4 Opzet

Methode

Bij een doorlichting verzamelt de ISt feitelijke gegevens door documentonderzoek, observaties in de p.i. en interviews met betrokkenen bij de inrichting. Het standaardtoetsingskader vormt het uitgangspunt van de doorlichting. Dit toetsingskader is uitgewerkt in een aantal gestructureerde vragen- en checklijsten. Op grond van vooraf door de p.i. verstrekte documentatie stelt de ISt eventueel aanvullende informatie-vragen op. De ISt zet alle verzamelde gegevens af tegen de criteria uit het toetsingskader en komt zo tot een oordeel over de uitvoering, het beleid en de check op de uitvoering (zie 1.3).

De doorlichting van de PI Torentijd is uitgevoerd door twee inspecteurs in een periode van vier dagen.

Zie bijlage 5 voor het volledige inspectieprogramma van de doorlichting.

Tijdpad

Op 31 mei 2011 heeft de ISt de doorlichting aangekondigd. De doorlichting is op 12, 13, 14 en 19 juli uitgevoerd. De vestigingsdirecteur heeft op 25 augustus 2011 de conceptversie van het inspectierapport voorgelegd gekregen voor wederhoor op de feitelijke bevindingen. De ISt heeft de wederhoorreactie op 12 september 2011 ontvangen. Op 26 september 2011 heeft de hoofdinspecteur het inspectierapport vastgesteld en aangeboden aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.

1.5 Objectbeschrijving

De locatie Torentijd is een relatief kleine inrichting die in 1995 als nieuwbouw in gebruik is genomen. De totale capaciteit is 182 plaatsen. Als de inrichting volledig is bezet, verblijft 31% van de gedetineerden op een meerpersoonscel. Tabel 1 geeft een overzicht van de bestemmingen en de capaciteit.

Tabel 1 Capaciteit en bestemmingen PI Torentijd

Bestemming	Afdeling	Cellen	Plaatsen	Meerpersoons plaatsen (%)
Huis van bewaring	West en Zuid 2	65	83	36 (43%)
Gevangenis	Oost en Zuid 1	77	87	20 (23%)
Extra Zorgvoorziening	Zuid 2	12	12	-
<i>Totaal</i>		<i>154</i>	<i>182</i>	<i>56 (31%)</i>

De inrichting is een kruisgebouw met twee verdiepingen. De gedetineerden zijn in afzonderlijke vleugels ondergebracht: Oost, West en Zuid. De Zuidvleugel is door middel van een tussenmuur in twee afdelingen gesplitst: Zuid 1 en Zuid 2. Elke afdeling bestaat uit twee niveau's. De Extra Zorgvoorziening (EZV) is bestemd voor gedetineerden die vanwege psychische problemen een aangepast regime nodig hebben.

In het midden van het kruis op niveau 1 is de centraalpost geplaatst. De ramen van deze post zijn voorzien van "one way" glas en bieden een goed zicht op de gedetineerdenvleugels.

Op de begane grond zijn de inkomst/BAD-afdeling, de keuken, de bezoekenruimten, de activiteitenruimten en de detentieondersteunende diensten gesitueerd. De werkruimten bevinden zich grotendeels in een aan de oostvleugel gekoppeld bijgebouw.

In het voorgebouw zijn, behalve de centrale toegang, hoofdzakelijk kantoorruimten gehuisvest.

1.6 Recent onderzoek

De Ist heeft de PI Torentijd eerder in 2006 doorgelicht. De Ist typeerde het bejegeningssklimaat destijds als gemoedelijk en rustig. Het contact tussen het uitvoerende personeel en de gedetineerden was echter weinig intensief. Eén van de redenen die werd opgegeven voor de versraling van het bejegeningssklimaat was de krappe personeelsbezetting. Daardoor zou er onvoldoende tijd zijn om geregeld met individuele gedetineerden te spreken. Ook het mentoraat, waarbij gedetineerden een vaste piw'er als contactpersoon krijgen toegewezen, werd slechts beperkt toegepast. Vanwege de personele krapte schoot tenslotte ook het teamoverleg op de verblijfsafdelingen er destijds vaak bij in.

Positief waren in 2006 de ervaringen op de reguliere hvb-afdelingen waarbij de gedetineerden het ene dagdeel konden deelnemen aan de arbeid en zich het andere dagdeel vrij over de afdeling konden bewegen. De celdeuren stonden dan open.

Aandachtspunten met betrekking tot de veiligheid waren: (1) meer prioriteit geven aan het actualiseren van dienstinstructies en het opstellen van procesbeschrijvingen, (2) deelname aan de personeels-sport, en (3) vaker houden van calamiteitenoefeningen. Over de maatschappijbeveiliging was de Ist positief.

Reïntegratie van gedetineerden kreeg destijds weinig aandacht. Dit hing samen met de bestemming van de PI Torentijd; toentertijd was de inrichting uitsluitend bestemd als huis van bewaring.

De Ist heeft de PI Torentijd verder in respectievelijk maart en november 2009 bezocht in het kader van de themaonderzoeken 'Rechtspositie arrestanten gevangeniswezen' en 'Samenwerkingsmodel Terugdringen Recidive'.

De Inspectie Gezondheidszorg (IGZ) beoordeelde in 2008 de medische diensten in penitentiaire inrichtingen waaronder die van de PI Torentijd. In 2010 vond een follow-up daarvan plaats.

In 2007 heeft DJI een audit verricht van de gezondheidszorg in de PI Torentijd, als onderdeel van het project Verantwoorde Medische Zorg.

In 2009 heeft DJI in de inrichting een Externe Security Audit (ESA) uitgevoerd.

De uitkomsten van deze onderzoeken betreft de Ist bij de betreffende onderdelen van dit rapport

1.7 Leeswijzer

De navolgende hoofdstukken behandelen elk een aspect uit het toetsingskader. In die hoofdstukken opent elke paragraaf met de standaardomschrijving van het toegepaste criterium uit het toetsingskader. Hierop volgen de bevindingen, het oordeel en eventuele aanbevelingen. Elk hoofdstuk besluit met een conclusie. Het laatste hoofdstuk geeft een slotbeschouwing over het geheel van bevindingen.

2

Rechtspositie gedetineerden

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een negental criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de rechtspositie van de gedetineerden in de PI Torentijd. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie bij de vraag of de rechten van gedetineerden zijn gewaarborgd zoals die in (inter)nationale regelgeving zijn vastgelegd.

2.1 Rechtmatige insluiting

criterium

Gedetineerden dienen op basis van een rechtmatige titel te worden ingesloten. Het is daarom zaak dat een inrichting alle documenten rondom insluiting en identiteit goed controleert en vastlegt in het gedetineerdendossier. Daartoe heeft de sectordirecteur gevangeniswezen in oktober 2006 een flatteringsregeling bevolkingsadministratie vastgesteld die bij het insluitingsproces moet worden toegepast.

Bevindingen

Gedetineerden komen de inrichting voor het eerst binnen bij de 'Binnenkomst Afdeling Delinquenten' (BAD). De BAD-afdeling regelt de invoer en opslag van goederen van binnenkomende gedetineerden. De bevolkingsadministratie (BVA) schrijft de gedetineerde vervolgens in met behulp van biometrie. Hoewel het aantal storingen met de biometrieapparatuur in de loop der tijd is afgenomen, werkt deze traag. Dat komt deels doordat de inrichting een trage internetverbinding heeft. Als de biometrieapparatuur uitvalt, dan gaat de gedetineerde eerst naar de verblijfsafdeling en checkt de BVA zijn identiteit op een later tijdstip.

Medewerkers van de BVA leggen persoons- en insluitingsgegevens van binnenkomende gedetineerden vast in het registratiesysteem TULP-GW³. Op 4 juli 2011 heeft een medewerker van het hoofdkantoor DJI een audit verricht van de BVA-processen. Het verslag van deze audit meldt dat er voldoende functiescheiding is tussen de invoer van gegevens, de controle daarop en de flattering. De 1^e medewerker van de BVA of de directie flatteren respectievelijk de insluitingstitels en de verloven en ontslagen van gedetineerden. De directie voerde geen steekproefsgewijze controle uit op de BVA-dossiers. Die tekortkoming is inmiddels hersteld.

³ TULP staat voor tenuitvoerlegging processensysteem.

De bevolkingsadministratieve processen zijn beschreven. De procesbeschrijvingen dateren uit 2009 en voldoen aan de landelijk gestelde eisen. Er is ook een werkinstructie biometrie beschikbaar voor het personeel dat hiermee werkt.

Insluiting

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De BVA controleert de identiteit en de insluitingsdocumenten van binnenkomende gedetineerden naar behoren.

De procesbeschrijvingen zijn op orde.

De directie controleerde de bva-dossiers blijkens de onlangs gehouden audit niet meer steekproefsgewijs. Omdat die controle inmiddels is hervat, voldoet de check op de uitvoering volledig.

2.2 Huisregels en introductie

criterium

Iedere gedetineerde moet bij binnenkomst in een inrichting zo veel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal op de hoogte worden gesteld van zijn rechten en plichten. Daarbij moet hem duidelijk gemaakt worden hoe hij zich kan beklagen. Om die reden is de directeur van een inrichting (wettelijk) verplicht om huisregels voor de inrichting vast te stellen. De inhoud en structuur van deze huisregels moet aansluiten bij het Model huisregels penitentiaire inrichtingen.⁴ Daarnaast acht de ISt het van belang dat de medewerkers van de inrichting met iedere op een afdeling inkomende gedetineerde een intakegesprek houdt met onder andere uitleg over de interne gang van zaken.

Bevindingen

Introductie

Volgens de hoofden van de verblijfsafdelingen is het de afspraak dat piw'ers de dag van binnenkomst een introductiegesprek hebben met een gedetineerde. Mocht een gedetineerde laat binnen komen, dan dient dat de volgende dag te gebeuren. Het hoofd van de verblijfsafdeling controleert niet of alle nieuwe gedetineerden een intakegesprek hebben gehad. De piw'ers dienen dit zelf in de gaten te houden.

In de praktijk vindt een introductiegesprek niet altijd plaats. Ook komt het soms voor dat het enige tijd duurt voordat zo'n gesprek wordt gehouden. Indien een gedetineerde kort gestraft is (minder dan een maand), dan kort de piw'er het introductiegesprek in of laat het achterwege.

⁴ De minister van Justitie heeft het Model huisregels penitentiaire inrichtingen vastgesteld bij de invoering van de Pbw in 1998. Het model vormt de standaard voor de huisregels van alle inrichtingen. De directeur van elke inrichting stelt ze vast.

In het gesprek met de Inspectie geven gedetineerden wisselende meningen over het verloop en inhoud van het introductiegesprek. Sommigen hebben een introductiegesprek geweigerd, omdat zij daar geen behoefte aan hadden. Anderen moesten lang wachten of vonden de introductie 'kort en oppervlakkig'. Enkelen waren daarentegen wel tevreden. Als een gedetineerde geen Nederlands spreekt, treden meestal meertalige reinigers of andere gedetineerden als tolk op.

Huisregels

Er zijn afzonderlijke huisregels voor de gevangenisafdelingen en voor de hvb-afdelingen. De huisregels zijn in 2010 aangepast en voldoen aan het wettelijk voorgeschreven 'Model huisregels penitentiaire inrichtingen'. Op een enkele uitzondering na zijn ze actueel. Zo refereren de huisregels nog aan de regeling van vervroegde invrijheidstelling. Deze regeling is in 2008 vervangen door de regeling van voorwaardelijke invrijheidstelling. De volledige huisregels zijn alleen in het Nederlands opgesteld. Daarnaast zijn er basis huisregels beschikbaar in het Engels, Frans, Turks, Arabisch en Spaans. De huisregels zijn beschikbaar op de teamkamers van de afdelingen en in de bibliotheek. Op sommige afdelingen zijn geen (uittreksels van de) huisregels beschikbaar op cel. Op een andere afdeling is dat wel het geval, maar dan gaat het om een verouderde versie van de huisregels (uit 2008).

Introductie

Uitvoering

Beleed

Check

Oordeel

De uitvoering met betrekking tot het criterium introductie en huisregels voldoet in beperkte mate aan de verwachtingen van de Ist. Gedetineerden krijgen niet altijd kort na binnenkomst een introductiegesprek. Verder zijn (uittreksels van) de huisregels niet op alle cellen aanwezig. Het beleid voldoet overwegend. De huisregels zijn op een enkele uitzondering na actueel. Er ontbreekt echter een beschreven introductieproces.

Aangezien er geen stelselmatige controle is of piw'ers daadwerkelijk introductiegesprekken houden, voldoet de check op de uitvoering slechts beperkt.

Aanbevelingen

- Zie er op toe dat alle gedetineerden kort na binnenkomst op de afdeling een introductiegesprek hebben en maak afspraken over de inhoud daarvan.
- Zorg er voor dat op elke cel een uittreksel van de actuele huisregels aanwezig is.
- Pas de huisregels aan op de nieuwe regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling.

2.3 Activiteitenprogramma

Criterium

Gedetineerden hebben wettelijk recht op een aantal regimesactiviteiten, zoals dagelijks een uur luchten, minimaal tweemaal per week drie kwartier sport, wekelijks bibliotheekbezoek, onderwijs en recreatie (minimaal zes uur per week waarvan tenminste twee blokken van twee uur aaneengesloten). Gedetineerden in een regime van beperkte gemeenschap (o.a. regulier huis van bewaring) dienen wekelijks minimaal gedurende 43 uur activiteiten aangeboden te krijgen. Veroordeelden tot een gevangenisstraf met een regime van algehele gemeenschap hebben recht op een programma met een wekelijks verblijf van minstens 59 uur buiten de cel en met 45 uur activiteiten. Aan gedetineerden die een cel delen biedt de inrichting zo mogelijk een wisselrooster aan.

Bevindingen

Dagprogramma

De gevangenisafdelingen van de PI Torentijd hebben een regime van algehele gemeenschap. Dat betekent dat de gedetineerden hier overdag in beginsel buiten de cel (kunnen) verblijven.

De hvb-afdelingen hebben een regime van beperkte gemeenschap. Zoals eerder is gemeld, konden de gedetineerden op de reguliere hvb-afdelingen in 2006 het ene dagdeel deelnemen aan de arbeid en zich het andere dagdeel vrij over de afdeling bewegen. Dit laatste is inmiddels afgeschaft. Als preventief gehechten niet deelnemen aan activiteiten, worden zij op cel ingesloten. Geïnterviewde gedetineerden die het oude hvb-regime nog hebben meegemaakt, ervaren dit als een forse teruggang.

Wekelijks biedt het programma de gedetineerden op de hvb-afdelingen ruim 41 uur aan activiteiten; de landelijk voorgeschreven norm is 43 uur. Het dagprogramma is volgens veel geïnterviewden erg strak gepland. Activiteiten volgen elkaar soms zo snel op dat de netto beschikbare tijd voor een activiteit tekort schiet. Er is dan namelijk onvoldoende tijd ingeruimd om zich van de ene naar de andere locatie binnen de inrichting te begeven.

Voor gedetineerden op de meerpersoonscellen (mpc's) geldt dat zij beiden hetzelfde dagprogramma hebben; er is dus geen wisselrooster.

Het dagprogramma dateert uit 2010 en is voor de gedetineerden op cel beschikbaar. Het voornemen is om in het najaar 2011 een nieuw dagprogramma in te voeren als onderdeel van de implementatie van het landelijke programma Modernisering Gevangeniswezen (MGW). MGW voorziet ondermeer in een programma op twee doordeweekse avonden en in extra activiteiten gedurende de weekeinden.

Er vindt geen systematische registratie plaats van uitval van regimesactiviteiten. Daar staat tegenover dat er volgens de gesprekspartners van de ISt weinig uitval is en dat langdurige of stelselmatige uitval niet onopgemerkt blijft.

Recreatie en persoonlijke verzorging

Alle leefafdelingen beschikken op het vlak over een tafeltennistafel, een tafelfoetbalspel en/of een biljart. Verder is er een aparte recreatieruimte waar gedetineerden TV kunnen kijken en op de gevangenisafdelingen kunnen koken. Op de afdeling voor langgestrafte gedetineerden staat een stand-alone PC met printer waar gedetineerden gebruik van kunnen maken, bijvoorbeeld om brieven te schrijven.

De wettelijke norm van minimaal zes uur per week recreatie wordt op alle afdelingen gehaald; op de gevangenisafdelingen zelfs ruimschoots met 9.15 uur. De geïnterviewde gedetineerden op de hvb-afdelingen hebben echter moeite met het feit dat er doordeweeks slechts één uur recreatie is en in het weekeinde vijf uur. In dat ene doordeweekse uur wordt niet alleen gerecreëerd, maar willen gedetineerden ook telefoongesprekken voeren. Gelet op het beperkte aantal telefoontoestellen is dat vooral op de grote leefafdelingen niet goed mogelijk.

Naast de recreatietijd is er persoonlijke verzorgingstijd ingeruimd om te douchen en/of de cel schoon te maken. Afhankelijk van de afdeling gaat het dan wekelijks om respectievelijk twee- of drie periodes van een kwartier. De gedetineerden vinden dat ene kwartier daarvoor echter te kort.

Luchten

Gedetineerden hebben dagelijks de mogelijkheid om een uur te luchten. Gedetineerden bewegen zich in groepen van tien van de verblijfsafdeling naar de luchtplaats. Deze werkwijze is ingevoerd om opstoppingen bij de metaaldetectie voorafgaande aan het betreden van de luchtplaats te voorkomen. Het gevolg is wel dat gedetineerden die als laatste door de detectie gaan, geen uur netto kunnen luchten.

De luchtplaats is ruim en voorzien van schuilmogelijkheden voor zowel personeel als gedetineerden. Ook zijn er zitplaatsen.

Sporten

De inrichting beschikt over een fitnessruimte, een binnensportzaal en een buitensportveld met kunstgras. De inrichting stelt sportkleding en –schoeisel beschikbaar.

De hvb-afdelingen hebben standaard eenmaal per week fitness en eenmaal per week balsport. Afhankelijk van de behoefte van de gedetineerden en de weersomstandigheden wordt dan binnen of buiten gesport. Gedetineerden op de gevangenisafdelingen kunnen driemaal

per week sporten. Volgens de Penitentiaire beginselenwet hebben gedetineerden recht op minstens tweemaal drie kwartier netto sport per week. De netto drie kwartier per keer sport wordt in de praktijk niet altijd gehaald. Het sportmoment valt zelden uit. De sportinstructrice schat dat dit de afgelopen twaalf maanden een keer of vijf is gebeurd. Als de sport dreigt uit te vallen, zoekt de inrichting een piw'er die een balsport kan begeleiden. Gaat de sport desondanks niet door, dan worden de gedetineerden op cel ingesloten.

Bibliotheek

Gedetineerden kunnen eenmaal per week gebruik maken van de goed geoutilleerde bibliotheek. Er zijn twee parttime bibliothecaressen. De bibliotheek beschikt over op de detentie afgestemde juridische literatuur, over religieuze boeken en over buitenlandse literatuur. Voor boeken in een zeldzaam voorkomende taal, kan de inrichting een beroep doen op bibliotheken van andere penitentiaire inrichtingen. De bibliotheek heeft abonnementen op landelijke en buitenlandse week- en dagbladen. De gedetineerden kunnen ook puzzels, bladmuziek, spellen en CD's lenen. De gedetineerden zijn te spreken over de bibliotheek, maar klagen over de verouderde CD's. De bibliotheek schaft echter geen recente CD's aan, omdat deze in het verleden vaak niet meer werden geretourneerd.

Arbeid

Gedetineerden kunnen wekelijks vier halve dagen aan de arbeid deelnemen. Per saldo gaat het dan om 18 uur arbeid per week. Er zijn verschillende werkzalen, variërend van eenvoudige montage- en inpakwerkzaamheden tot houtbewerking. In de werkzalen werken de gedetineerden van verschillende afdelingen door elkaar. Uitzondering vormt een aparte werkzaal met aangepaste arbeid voor gedetineerden van de Extra Zorg Voorziening. Sinds kort zijn er op de houtafdeling mogelijkheden om in samenwerking met het ROC een leerwerktraject te volgen.

De inrichting heeft voldoende opdrachten van externe bedrijven om het merendeel van de gedetineerden aan het werk te houden. Naast arbeid op de werkzalen worden sommige gedetineerden aangesteld als reiniger op de afdeling of ingezet bij de inrichtingsbrede schoonmaakploeg.

De landelijke norm is dat er voor 70% van de gedetineerdenbevolking werk is. Deze norm wordt gehaald. Omdat arbeid voor gedetineerden op de gevangenisafdelingen wettelijk verplicht is, is de consequentie wel dat er voor de hvb-gedetineerden relatief minder werk is. Er zijn op de hvb-afdelingen dan ook wachtlijsten van enkele weken voor deelname aan de arbeid. Deze gedetineerden worden dan op cel ingesloten en krijgen geen compenserende activiteit aangeboden.

Hetzelfde gebeurt als de arbeid eens mocht uitvallen.

De gedetineerden waarmee de Ist heeft gesproken, vonden dat zij, in vergelijking met andere inrichtingen, in de PI Torentijd hard moesten werken. Er is druk om de met externe opdrachtgevers afgesproken productie tijdig te realiseren. Het positieve gevolg hiervan is dat het rendement van de arbeid in de PI Torentijd gunstig afsteekt tegen dat van andere penitentiaire inrichtingen.

Onderwijs

In de PI Torentijd zijn beperkte onderwijsfaciliteiten. Paragraaf 6.2 over maatschappelijke reïntegratieactiviteiten gaat hier nader op in.

Activiteiten

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Ten tijde van het inspectiebezoek voldeed de uitvoering van het activiteitenprogramma overwegend, maar niet volledig. De duur van sommige activiteiten is minder dan de wettelijk voorgeschreven netto-norm (luchten, sport). Verder is er weliswaar weinig uitval, maar gedetineerden op de hvb-afdelingen worden bij uitval van activiteiten op cel ingesloten en krijgen niet altijd compensatie. Dat knelt vooral omdat er op deze afdelingen wachtlijsten zijn voor deelname aan de arbeid. Daarbij komt dat op de hvb-afdelingen de regeling is afgeschaft dat gedetineerden zich gedurende het dagdeel waarvoor geen arbeid was gepland, vrij over de afdeling konden bewegen. De gedetineerden hebben het afschaffen hiervan als een forse teruggang ervaren. Het activiteitenprogramma dateert uit 2010 en is inzichtelijk vastgelegd. Het aanbod op de hvb-afdelingen voldoet echter niet geheel aan de norm van 43 uur activiteiten per week. Ook vindt de Ist het wenselijk om bij de invoering van het nieuwe dagprogramma in het najaar 2011 te bezien of doordeweeks op de hvb-afdelingen niet meer uren recreatie kunnen worden geboden en om meer tijd voor persoonlijke verzorging te realiseren dan het krappe kwartier per keer dat daar nu voor staat. Er is slechts een beperkte check op de uitvoering van het activiteitenprogramma. Uitval wordt niet systematisch bijgehouden.

Aanbevelingen

- Draag er zorg voor dat het in het najaar 2011 in te voeren dagprogramma voldoet aan de landelijk geldende normen en zodanig uitvoerbaar is dat de netto-tijd voor wettelijke activiteiten ook kan worden gehaald.
- Zorg op de hvb-afdelingen voor compensatie bij uitval van arbeid of bij wachtlijsten voor deelname.
- Hanteer een systeem waarmee de uitval van (onderdelen van) het activiteitenprogramma gevolgd kan worden.

2.4 Accommodatie en hygiëne

criterium

In ministeriële regelgeving staat gedetailleerd omschreven waaraan een cel, qua uitvoering, moet voldoen. Sinds 2004 hebben veel inrichtingen, ingegeven door het toenmalige capaciteitstekort, ook de beschikking over meerpersoonscellen. Meestal zijn dit eenpersoonscellen die zodanig zijn aangepast dat er twee gedetineerden permanent in kunnen verblijven.

Het is van belang dat de inrichting vooral de ruimten waar gedetineerden verblijven goed onderhoudt en aan hen de mogelijkheid biedt hun kleding schoon te houden. Zij krijgen gelegenheid hun beddengoed regelmatig verschonen en minimaal twee keer per week te douchen. Het Model huisregels penitentiaire inrichtingen schrijft een aantal zaken dwingend voor die op hygiëne betrekking hebben.

Bevindingen

Accommodatie

De PI Torentijd is een betrekkelijk nieuwe en relatief kleine inrichting. De leefafdelingen zijn ruim en licht. De cellen zijn voorzien van een spreek-luisterverbinding en een rookmelder. Ze zijn ingericht met een standaard celinventaris en de benodigde faciliteiten zoals toilet en wasgelegenheid.

Op de meerpersoonscellen (mpc's) zijn het toilet en de wasgelegenheid afgescheiden met een schot. Er staan verder een stapelbed en twee stoelen. Aan de muur is een tafelblad gemonteerd. Samen geplaatste gedetineerden hebben beiden een TV. De mpc's hebben verder open kasten, maar de gedetineerden beschikken hier ook over een kluisje. In de celramen is een luchtrooster met een afsluitbaar luik voor de toevoer van verse lucht. In de zomer kan het op sommige afdelingen erg warm worden. De inrichting verstrekt dan gratis tafelventilatoren.

Hygiëne

Douches bevinden zich niet op cel, maar in een aparte ruimte op de afdeling. Wettelijk is verplicht dat gedetineerden minimaal tweemaal per week kunnen douchen. Aan die eis voldoet de inrichting. In de praktijk kan er vaker worden gedoucht, zij het dat de tijd die op de hvb-afdelingen is gereserveerd voor persoonlijke verzorging, krap is (zie paragraaf 2.3).

Iedere gedetineerde krijgt bij binnenkomst een linnenpakket dat bestaat uit beddengoed, badhanddoeken en een hand-/thee- en vaatdoek. Het linnengoed wordt wekelijks verschoond. Gedetineerden kunnen hun kleding laten wassen door de afdelingsreiniger.

De huisregels geven aan dat gedetineerden zelf verantwoordelijk zijn voor het schoonhouden van hun cel. Volgens de geïnterviewde gedetineerden letten de piw'ers er onvoldoende op dat dit daadwerkelijk gebeurt. Het komt verder regelmatig voor dat gedetineerden hun cel bij het verlaten van de inrichting niet schoon achterlaten.

De Ist heeft geconstateerd dat de gemeenschappelijke ruimten van de inrichting over het algemeen een verzorgde en goed onderhouden indruk maken. Dat geldt ook voor de luchtplaats. Dat neemt niet weg dat sommige ruimten aan onderhoud toe zijn. Dat geldt bijvoorbeeld voor de doucheruimte waar sprake is van schimmelvorming en voor de keukens op de gevangenisafdelingen waarover na een inspectie is geadviseerd deze aan te passen.⁵

De inrichting beschikt over een schoonmaakplan uit 2010. Ten tijde van het inspectiebezoek was de Facilitaire Dienst doende om een nieuw integraal schoonmaakplan te ontwikkelen. Daarbij is voorzien dat gedetineerden vaker zullen worden ingezet bij algemene schoonmaakwerkzaamheden binnen de inrichting.

Accommodatie

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De inrichting maakt een verzorgde en onderhouden indruk.

Gedetineerden krijgen, op de gevangenisafdelingen, voldoende mogelijkheden om hun persoonlijke hygiëne in acht te nemen. Dat geldt in mindere mate op de hvb-afdelingen vanwege de relatief beperkte tijd die de gedetineerden daar hebben voor hun persoonlijke verzorging. Ook omdat de keukens op de verblijfsafdelingen voor verbetering vatbaar zijn en de doucheruimtes aan een opknapbeurt toe zijn, voldoet de inrichting niet volledig aan de normen van de Ist. Het beleid met betrekking tot de hygiëne voldoet. De check op de hygiëne kan duidelijk beter. Dat geldt niet alleen voor de cellen, maar ook ontbreekt nog een stelselmatig toezicht op de schoonmaakactiviteiten in andere delen van de inrichting.

Aanbevelingen

- Pas de keukenvoorzieningen op de gevangenisafdelingen en de doucheruimtes aan.
- Zorg voor een betere controle op het schoonmaken van zowel de cellen als de andere ruimten binnen de inrichting.

⁵ Deze inspectie is op verzoek van de PI Middelburg verricht door het 'Adviesbureau voor Veilig Voedsel en Hygiëne'.

2.5 Voeding en winkel

criterium

De artikelen 42 lid 2, en 44 lid 1 en 3 van de Pbw bepalen dat de inrichting bij de verstrekking van voeding aan gedetineerden rekening houdt met (medische) diëten en met de godsdienst en/of levensovertuiging van gedetineerden. De DJI heeft daarnaast een programma van eisen opgesteld dat op landelijke schaal bepaalt aan welke eisen de voeding dient te voldoen qua variëteit en voedingswaarde. Aangezien binnen het gevangeniswezen in meerderheid van de gevallen cateringbedrijven de voeding leveren, dienen zij te voldoen aan dit pve.

Op grond van artikel 44 lid 5 Pbw dient de directeur van een inrichting zorg te dragen voor een winkelvoorziening. De wijze waarop dit plaatsvindt, varieert per inrichting.

Bevindingen

Voeding

Gedetineerden in de PI Torentijd krijgen dagelijks een warme maaltijd en twee broodmaaltijden aangeboden. Gedetineerden in afzonderingscellen krijgen deze voeding ook verstrekt. Het tijdstip van vertrekking wordt daar geregistreerd in een schrift. De voeding is sinds 2010 afkomstig van het cateringbedrijf Sodexo. De warme maaltijd wordt nu nog bereid in de eigen keuken. Gedetineerden ondersteunen de kok daarbij. De inrichting zal binnenkort overstappen op ontkoppeld koken. Dat zal gebeuren zodra alle cellen beschikken over een magnetron. Totdat de elektravoorzieningen zijn aangepast aan het stroomverbruik van de magnetrons, blijft de eigen keuken in functie.

Gedetineerden zijn over het algemeen tevreden over de kwaliteit van de verstrekte maaltijden, zeker in vergelijking met andere inrichtingen die geen eigen keuken hebben. Volgens enkelen zijn de porties niet altijd voldoende. Ten tijde van de wisseling van cateraar (2010) zijn er meer klachten over het eten binnengekomen bij de commissie van toezicht. De cateraar Sodexo zorgt er voor dat de voedingswaarde en de hoeveelheden voldoen aan het cateringcontract. De medische dienst proeft elke dag een maaltijd en keurt dan de voedingswaarde en de hoeveelheid.

De PI Torentijd houdt bij de verstrekking van voeding rekening met de godsdienst en/of de geloofsovertuiging van gedetineerden en eventuele medisch geïndiceerde diëten. Zo kan er halal, koosjer of vegetarisch worden gegeten. Tijdens de ramadan krijgen de gedetineerden die vasten een magnetron op cel, zodat zij hun eten na zonsondergang kunnen opwarmen.

De gevangenisafdelingen hebben op de recreatiezaal een eigen keukenvoorziening waar gedetineerden eten kunnen bereiden met ingrediënten uit de inrichtingswinkel. De hvb-afdelingen hebben geen eigen keukenvoorziening. Hier is per afdeling alleen een magnetron beschikbaar. Er is ook daar behoefte aan een keuken, geven de gedetineerden aan.

Winkel

De PI Torentijd beschikt over een inrichtingswinkel waar de gedetineerden eenmaal per week aan de hand van een bestellijst kruidenierswaren, verse groenten, fruit en diepvriesproducten kunnen kopen. Per week mogen gedetineerden voor maximaal €110 aan producten bestellen. Hun saldo wordt vooraf, op dinsdag, gecontroleerd bij het Shared Service Center. Dit saldo is maatgevend, en wordt later in de week niet nogmaals getoetst. Op donderdag en vrijdag levert de winkel uit. De bestel- en leveringsprocedure van de winkel staat beschreven in de huisregels.

Het aanbod aan producten is beperkter dan in andere inrichtingen. In overleg tussen de gedetineerdencommissie en de exploitant van de winkel kan een nieuw product worden toegevoegd aan de winkellijst, maar dan dient een ander product verwijderd te worden. De leverancier heeft dit vanwege de kleinschaligheid van de inrichting om economische motieven zo bepaald. Gedetineerden vinden de winkel duur, zowel in vergelijking met 'buiten' als met andere inrichtingen.

Voeding

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De uitvoering van het voedingsproces voldoet overwegend. Dat de inrichting warme maaltijden nog in eigen beheer bereidt, is een duidelijk pluspunt. De gedetineerden zijn hier over het algemeen tevreden over. Veel geïnterviewden betreuren het dan ook dat de inrichting binnenkort over zal gaan op ontkoppeld koken. Het assortiment van de winkel is beperkt en volgens de geïnterviewde gedetineerden duur. In vergelijking met andere penitentiaire inrichtingen is dat echter niet het geval. De PI Torentijd betreft de winkelwaren namelijk van dezelfde leverancier als veel andere p.i.'s. Wel zijn de winkelprijzen hoger dan in supermarkten buiten.⁶ Qua voedings- en winkelbeleid voldoet de inrichting aan de Penitentiaire beginselenwet. De winkel- en voedingsmogelijkheden staan duidelijk in de huisregels vermeld.

⁶ Recent heeft de Inspectie een inventarisatie gemaakt van de prijzenlijsten van winkels in penitentiaire inrichtingen (zie bijlage 1 van het Jaarbericht 2010 van de IST). Hieruit blijkt dat deze prijzen overwegend hoger liggen dan die van de supermarkt uit het hogere prijssegment.

De check voldoet ook. De medische dienst beoordeelt elke dag een maaltijd om vast te stellen of de voedingswaarde en porties in orde zijn. Verder bespreekt de gedeco wensen en klachten met betrekking tot de voeding en de winkel met de inrichtingsleiding.

Aanbeveling

Bespreek met de leverancier de wenselijkheid om het assortiment van de winkel uit te breiden.

2.6 Maatschappelijk contact

criterium

(Inter)nationale regelgeving bepaalt dat gedetineerden bezoek mogen ontvangen en mogen telefoneren en corresponderen met verwanten, andere personen en vertegenwoordigers van externe instanties. In de Pbw is vastgelegd dat gedetineerden ten minste één uur per week bezoek mogen ontvangen en, in beginsel op eigen kosten, ten minste eenmaal per week minimaal tien minuten een telefoongesprek mogen voeren. In het Model huisregels penitentiaire inrichtingen is vastgelegd dat gedetineerden recht hebben op consulaire bijstand. Ook dienen gedetineerden door middel van tijdschriften, kranten, radio en tv op de hoogte te kunnen blijven van de actualiteit in de vrije samenleving. Op basis van artikel 24 lid 4 van de European Prison Rules (EPR) verwacht de ISt dat de bezoektijden van een inrichting zodanig zijn dat schoolgaande kinderen van gedetineerden maandelijks op bezoek kunnen komen. Bovendien dient een p.i. ten minste vier keer per jaar, buiten het reguliere bezoek om, ouder-kinddagen te organiseren.

Bevindingen

Bezoek

In de huisregels staat de procedure met betrekking tot bezoek beschreven. Eenmaal per week hebben de gedetineerden uit de gevangenis de mogelijkheid om twee uur lang bezoek te ontvangen. Voor gedetineerden uit het hvb is dit een uur per week of twee uur per 14 dagen. Het bezoekmoment is gekoppeld aan het celnummer. Hierdoor staan de dag en het tijdstip van het bezoek vast. Het bezoek vindt plaats op doordeweekse dagen tijdens kantooruren. Gedetineerden kunnen hun bezoekmoment niet ruilen, ook niet als het bezoek een lange reis moet maken of als er sprake is van schoolgaande kinderen. In het weekeinde of 's avonds zijn er nog geen mogelijkheden om bezoek te ontvangen. In het nieuwe dagprogramma wordt dit wel mogelijk. Gedetineerden moeten het bezoek aanvragen. Zij mogen maximaal

vijfentwintig bezoekers opgeven aan de bezoeksadministratie. Per bezoekmoment kunnen er maximaal drie volwassen bezoekers langskomen, of twee volwassene en twee kinderen onder de 14 jaar. Kinderen tot twee jaar vallen buiten deze regeling.

Indien daadwerkelijk alle gedetineerden bezoek zouden ontvangen, zijn er onvoldoende plekken in de bezoekszaal. Tot nu toe is dat echter niet voorgekomen.

Het bezoek vindt plaats in een bezoekszaal die voorzien is van een zogenaamde slangentafel, die bezoekers en gedetineerden, ook onder de tafel, fysiek van elkaar scheidt. Op het tafelblad is een ongeveer 20 centimeter hoge plexiglas scheiding aangebracht, zodat ook handen vasthouden (en spullen doorgeven) opvalt. Fysiek contact is bij het begroeten en afscheid nemen toegestaan. Kinderen tot vijf jaar mogen bij de gedetineerden op schoot; eerder was dat drie jaar. Na overleg met de commissie van toezicht heeft de directie deze leeftijd verhoogd. Het toezichthoudende personeel bleek niet op de hoogte te zijn van deze wijziging. Ook de dienstinstructies zijn hier nog niet op aangepast. Dat neemt niet weg dat men er in de praktijk geen probleem van maakt als oudere kinderen bij de gedetineerde op schoot zitten. Volgens het personeel is het namelijk lastig inschatten hoe oud een kind precies is. Kinderen mogen tijdens het bezoek vrij in de bezoekszaal rondlopen. Voor baby's is er een maxi-cosi van de inrichting beschikbaar. Kinderwagens mogen niet mee naar binnen. In de bezoekszaal is een verschoonhoek. Kinderen kunnen in de bezoekszaal spelen in een speelhoek. Het bezoek klaagt over de staat waarin het speelgoed verkeert. Zowel bezoekers als gedetineerden zijn tevreden over de manier waarop het personeel het bezoek bejegt. Dat gebeurt respectvol.

Ouder-kinddagen vinden vier keer per jaar plaats en duren twee uur. Andere familieleden zijn hierbij niet welkom. De inrichting verzorgt dan een speciale activiteit in de sportzaal waar ook foto's van gemaakt worden. Zowel het bezoek, de gedetineerden als de piw'ers waarderen deze dagen.

Voor bezoek van advocaat en reclassering heeft de inrichting aparte spreekkamers. De functionarissen moeten via de bezoekszaal naar de gesprekskamers. De reclassering geeft aan hier geen moeite mee te hebben. De gesprekskamers gaan niet op slot. In de gang zijn toezichthouders aanwezig. In de kamer is een alarmknop. De kamers zijn niet uitgerust met meeluisterapparatuur.

Naast de gesprekskamers voor geprivilegieerd bezoek, is de kamer voor het bezoek zonder toezicht. Gedetineerden die minimaal drie maanden

in het gevangenisregime hebben doorgebracht, kunnen in aanmerking komen voor bezoek zonder toezicht.

In de bezoekszaal is sinds kort, na protest van bezoek en gedetineerden, weer een koffieautomaat geplaatst. Deze was, samen met de frisdrankautomaat, verwijderd uit het oogpunt van drugspreventie. Het bezoek wordt voorafgaand aan het bezoek geïnformeerd over de regels en procedures via de gedetineerde of via flyers die in de hal zijn opgehangen. Deze zijn alleen in het Nederlands opgesteld. Er kan uitleg worden gevraagd aan de portiers. In de wachtruimte voor bezoek zijn televisie schermen geplaatst met informatie, waaronder hoe te handelen bij calamiteiten.

Invoer

Relaties van gedetineerden kunnen tijdens kantooruren goederen invoeren. Gedetineerden mogen per maand twee zakken met goederen ontvangen. Deze doorzichtige plastic zakken zijn verkrijgbaar bij de portier en dienen door de relatie van de gedetineerde gevuld en afgesloten te worden. Vervolgens gaan deze goederen in een kluis en worden zij op een later moment door een medewerker van de BAD-afdeling gecontroleerd. De bewaarders hebben deze procedure zelf ontworpen. Voorheen bestond er geen vaste invoerprocedure en waren er veel klachten over verdwenen goederen.

Bezoek en gedetineerden klagen over het kleine formaat van de zakken. Vooral tijdens de wisseling van de seizoenen is het wenselijk om grotere hoeveelheden kleding in te kunnen voeren.

Gedetineerden waarmee de ISt heeft gesproken, klaagden over de lange duur van de invoer van elektronica. Het controleren van radio's, CD-spelers en spelcomputers door de technische dienst laat soms weken op zich wachten.

Telefoneren

In principe kunnen gedetineerden bij binnenkomst voor 17:00 uur op kosten van de inrichting een relatie bellen. Indien er sprake is van een latere binnenkomst kunnen zij pas de volgende ochtend hun relatie op de hoogte stellen van hun insluiting.

Gedetineerden kunnen tijdens recreatiemomenten telefoneren. Op zowel de grote als de kleine verblijfsafdelingen zijn twee telefoons beschikbaar. In de gevangenis geeft dit geen problemen vanwege de ruime recreatiemogelijkheden. Bij het hvb is er zeker op doordeweekse dagen weinig recreatie, waardoor er sprake is van drukte bij de telefoon. Dit levert frustratie en spanningen op. Gedetineerden bellen met een telefoonkaart, die zij in de winkel kunnen kopen. De belkosten zijn

acceptabel, geven de gedetineerden aan. Ook is het mogelijk om collect call te bellen.

Elke afdeling heeft een aparte ‘advocatentelefoon’ waarmee gedetineerden contact op kunnen nemen met hun raadsman. Om te mogen bellen dient men zich een dag van tevoren aan te melden. Per dagdeel zijn er twee momenten waarop een advocaat kan worden gebeld. Als deze momenten al door andere gedetineerden zijn geclaimd, kan het voorkomen dat gedetineerden pas twee dagen later met een advocaat kunnen bellen. De gedetineerden klagen hierover. Overigens geven de piw'ers aan hier in geval van nood, bijvoorbeeld bij een zitting op zeer korte termijn, flexibel mee op te gaan.

Post

Sinds kort wordt de post gelezen door bewaarders. Voorheen deed het bureau Selectie en Detentiebegeleiding dat. De Ist heeft hier klachten over gekregen, omdat de controle van de post niet altijd even zorgvuldig zou gebeuren.⁷

Media

In de bibliotheek zijn kranten in diverse talen aanwezig. Ook is het mogelijk dat gedetineerden zelf een krantenabonnement afsluiten. Alle cellen zijn standaard uitgerust met een televisie-aansluiting. Op de meerpersoonscellen zijn er twee toestellen geplaatst, waarvan één met een koptelefoon. Alle gedetineerden kunnen voor drie euro in de week een aansluiting op de televisie krijgen. Verder kunnen zij een radio invoeren. Gedetineerden zonder televisie op cel kunnen televisie kijken in de recreatieruimte.

Het beleid met betrekking tot de contacten met de buitenwereld is grotendeels afdoende beschreven in de huisregels van de inrichting. In de huisregels ontbreekt echter een beschrijving van de ouder-kinddagen. Verder zijn nog geen regels opgenomen met betrekking tot het op schoot nemen van kinderen door hun gedetineerde vaders.

Evaluatie van het beleid vindt plaats als daartoe aanleiding is. Zo is een evaluatie van de slangentafelopstelling in de bezoekszaal in het najaar van 2011 voorzien.

---

⁷ Zo vernam de Inspectie dat een rechtszaak stuk was gelopen omdat post voor een gedetineerde die vanwege het vooronderzoek in beperkingen zat, was doorgelaten zonder dat de rechter-commissaris die post tevoren had gecontroleerd.

Contact

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Op het criterium maatschappelijk contact voldeed de uitvoering in de PI Torentijd ten tijde van het inspectiebezoek beperkt. De mogelijkheden om op de hvb-afdelingen te telefoneren zijn krap. Dit leidt tot frustratie en tot spanningen. Daarnaast zijn de mogelijkheden om bezoek te ontvangen niet flexibel en wordt hierbij geen rekening gehouden met schoolgaande kinderen of bezoek dat een lange reis moet maken. Ook acht de ISt het onwenselijk dat gedetineerden soms lang moeten wachten voordat zij telefonisch contact kunnen hebben met hun advocaat. In lijn met het daarover gestelde in de Pbw meent de Inspectie dat de gedetineerde te allen tijde vrijelijk toegang moet kunnen hebben tot zijn raadsman.

Omdat enkele onderdelen van het contact met relaties van buiten niet in de huisregels zijn opgenomen, voldoet het beleid overwegend, maar niet volledig.

De check op de uitvoering voldoet evenmin volledig. Zo bleek het toezichthoudend personeel op de bezoekszaal niet op de hoogte te zijn van het gewijzigde beleid met betrekking tot het op schoot nemen van kinderen door gedetineerden.

Aanbevelingen

- Stel gedetineerden beter in staat om schoolgaande kinderen of relaties die ver moeten reizen op bezoek te laten komen.
- Bezie op welke wijze gedetineerden op de hvb-afdelingen vaker en beter over de week verdeeld kunnen telefoneren.
- Schep duidelijkheid in de huisregels en in de dienstinstructies over de maximumleeftijd waarop gedetineerden kinderen nog op schoot mogen nemen en neem in de huisregels ook de regeling met betrekking tot ouder-kinddagen op.
- Zorg ervoor dat gedetineerden uiterlijk binnen een dag telefonisch contact kunnen opnemen met hun raadsman.

2.7 Toegang tot zorg

Criterium

Het begrip zorg omvat binnen de context van dit criterium geestelijke zorg, medische zorg (inclusief tandheelkundige zorg) en psychosociale zorg. In de inrichting dient voldoende geestelijke zorg beschikbaar te zijn die aansluit bij de godsdienst of levensovertuiging van de gedetineerden. Artikel 42 van de Pbw bepaalt verder dat de aan de inrichting verbonden arts regelmatig spreekuur houdt. Ook in acute situaties moet kunnen worden voorzien in noodzakelijke medische zorg. Op het

terrein van de psychosociale zorg moeten er binnen de inrichting gekwalificeerde hulpverleners beschikbaar zijn die casuïstiek bespreken in het zogenaamde psychomedisch overleg (PMO).

Bevindingen

(Psycho)medische zorg

Het hoofd Zorg is verantwoordelijk voor de (psycho)medische zorg. Daarnaast zijn aan de inrichting vijf (deels parttime) verpleegkundigen en een psycholoog verbonden. Op contractbasis zijn bij toerbeurt vier huisartsen uit de omgeving in de inrichting werkzaam. Op parttime basis doet de inrichting verder een beroep op een tandarts, een psychiater, een fysiotherapeut en andere medische deskundigen van buiten de inrichting. De Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) heeft in december 2010 een follow-up onderzoek gedaan naar de medische zorg in de PI Torentijd. Daarin werd toen nog een structureel tekort aan verpleegkundigen gesignaleerd, alsmede een hoog ziekteverzuim. Dit werd als een zeer hoog medisch risico gekwalificeerd. Inmiddels heeft de inrichting de formatie aangepast en is het ziekteverzuim geminimaliseerd.

Via een spreekbriefje kunnen gedetineerden een afspraak maken met de verpleegkundige. Het briefje is niet door de piw'ers in te zien. Over het algemeen worden de gedetineerden die voor 8 uur 's ochtends een verzoek hebben ingediend, dezelfde dag gesproken door de verpleegkundige. Indien nodig, verwijst deze door naar de huisarts of naar een andere (psycho)medische discipline.

De vier huisartsen waarmee de PI Torentijd een overeenkomst heeft gesloten, rouleren wekelijks en houden wekelijks driemaal spreekuur. De huisartsen hebben toegang tot MicroHis waar de verpleegkundigen de gegevens van de medische intake in verwerken. Maar volgens de verpleegkundige kijken ze daar niet stelselmatig in.

Indien een gedetineerde buiten kantooruren gezondheidsklachten heeft, kan de piw'er contact op nemen met de lokale huisartsenpost of met de geconsigneerde verpleegkundige. Ook kan zonodig via de medische dienst bij straf- en observatiecelplaatsingen buiten kantooruren een beroep worden gedaan op een GGD-arts.

De PI Torentijd beschikte ten tijde van het inspectiebezoek niet over een telefoon waarmee een gedetineerde rechtstreeks met een arts buiten kan spreken, als hij buiten kantooruren op cel is ingesloten. Dat gebeurde dan door tussenkomst van de piw'er. In de wederhoorreactie op het inspectierapport gaf de inrichtingsdirectie aan dat een al eerder voor dit doel bestelde mobiele telefoon inmiddels was ontvangen en in gebruik was genomen.

De geïnterviewde gedetineerden zijn wisselend in hun oordeel over de medische dienst.

De tandarts heeft een dagdeel per week spreekuur. De inrichting beschikt over een volwaardige tandartsunit. De gedetineerden zijn tevreden over de geleverde zorg door de tandarts.

De aan de inrichting verbonden GZ-psycholoog werkt fulltime en is voor de gedetineerden bereikbaar door middel van een spreekbriefje. In het geval van een acuut probleem kan iedereen een gedetineerden aanmelden, waarna de psycholoog direct langs gaat. De psychiater van het NIFP komt eenmaal per week in de inrichting, maar is op andere dagen oproepbaar. Gedetineerden zijn tevreden over de snelheid waarmee zij psychomedische zorg ontvangen.

De inrichting heeft sinds begin 2010 een Extra Zorg Voorziening (EZV) voor psychisch kwetsbare gedetineerden. De psycholoog beslist wie op deze afdeling wordt geplaatst. De EZV heeft een aangepast regime en heeft een eigen afdeling. Deelname aan het activiteitenprogramma, inclusief de aangepaste arbeid, is voorwaarde voor verblijf op de afdeling. Weigert een gedetineerde, dan wordt hij teruggeplaatst naar een reguliere afdeling. Een bezwaar is dat op de vleugel met de EZV ook andere gedetineerden worden ondergebracht. Als dat gedetineerden met door de rechter-commissaris opgelegde beperkingen zijn, is dat niet bezwaarlijk. Als het om gedetineerden zonder beperkingen gaat, geeft het onrust op de afdeling.

De verpleegkundige en de huisarts bezoeken gedetineerden die in afzondering zijn geplaatst binnen 24 uur. Vervolgens bezoeken zij hen alleen indien daar behoefte aan is. De psycholoog bezoekt de afzonderingscellen niet standaard. Hij gaat langs als het één van zijn cliënten betreft, of indien anderen behoefte hebben aan zijn inzet.

Het Psycho Medisch Overleg (PMO) vindt elke week plaats. Hier neemt de medische staf aan deel waaronder de psycholoog en de psychiater. De huisarts neemt geen deel aan het PMO. Het PMO bespreekt (psycho) medische casuïstiek en speelt een sleutelrol als het om de wenselijke (psycho)medische vervolgoorzieningen in aansluiting op de detentie gaat. Zowel de verpleegkundige als de psycholoog neemt naast het PMO deel aan het Multi Disciplinaire Overleg (MDO).

In de huisregels staat beschreven hoe de (psycho)medische zorg bereikbaar is. Verder zijn er protocollen voor wat betreft de werkwijze van de medische dienst. De IGZ signaleerde in december 2010 dat deze protocollen niet aan de eisen voldeden. Bovendien waren de huisartsen toen niet betrokken bij het actualiseren van de protocollen. Dat laatste is inmiddels hersteld.

De toegang tot de medische zorg is de afgelopen jaren meermalen onderwerp geweest van evaluatie, zowel door de IGZ als door het hoofdkantoor DJI.

Geestelijke Verzorging

De PI Torentijd heeft geestelijk verzorgers van verschillende denominaties in dienst: een pastoor, een dominee, een humanist en een imam. Zij zijn gedurende de week regelmatig in de inrichting aanwezig. Op afroep zijn een rabbijn en een pandit beschikbaar. Daarnaast kunnen gedetineerden een beroep doen op hun eigen geestelijk verzorger van buiten de inrichting. De geestelijk verzorgers maken voor sommige activiteiten gebruik van vrijwilligers uit de omgeving. Gedetineerden kunnen door middel van een spreekbriefje contact opnemen met de geestelijke verzorger. Een individueel gesprek is de gehele dag mogelijk, met uitzondering van de geblokte arbeidsuren. De contacturen met de geestelijk verzorger zijn niet aan een maximum verbonden. De geestelijk verzorger spreekt gedetineerden soms op cel of de afdeling, maar kan hen ook ophalen voor een gesprek in de ruimte voor de geestelijke verzorging.

Naast de mogelijkheid van individuele gesprekken zijn er diensten die de gedetineerden bij kunnen wonen. Deze diensten liggen vast: de oecumenische kerkdienst is op zaterdag en de gebedsdienst van de imam op vrijdag. De ruimte die de geestelijke verzorging tot zijn beschikking heeft voor de wekelijkse kerk- en gebedsdiensten is een ruim en smaakvol, zij het schaars gedecoreerd. Er mogen kaarsen gebrand worden. Voor muzikale begeleiding staan er een stereotoren en een orgel. Daarnaast is er een wasruimte, waar moslims zich voor het gebed ritueel kunnen wassen. De geestelijke verzorging heeft onvoldoende tijd voor bijzondere bijeenkomsten op religieuze feestdagen. Op dinsdag en woensdag is voor de geestelijk verzorgers in het activiteitenrooster tijd gereserveerd voor het houden van groepsgesprekken.

De toegang tot de geestelijke zorg is beschreven in de huisregels. Verder geeft de geestelijke verzorging aan dat er een goed contact is met de directie en dat eventuele problemen met de directie bespreekbaar zijn. De geestelijk verzorging is vanwege de beperkte formatie niet in staat deel te nemen aan het MDO.

Toegang zorg

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De toegang tot zorg in de PI Torentijd is grotendeels op orde. Dat neemt niet weg dat er enkele knelpunten zijn. Het feit dat de geestelijke verzorging aan een aantal extra activiteiten niet toekomt is zo'n knelpunt. Dit is een gevolg van de wijze van normering van de inzet, waardoor er in kleinere inrichtingen minder geestelijke verzorging beschikbaar is. Ook is het wenselijk dat de medische dienst zich dagelijks op de hoogte stelt van de gezondheidstoestand van de afgezonderde gedetineerden.

Het beleid is op orde, evenals de check op de uitvoering.

Tekortkomingen die de IGZ in december nog constateerde bij de medische zorg, zijn inmiddels ter hand genomen.

Aanbeveling

Laat de medische dienst gedetineerden die in afzondering zijn geplaatst, zoveel mogelijk dagelijks bezoeken.

2.8 Disciplinaire straffen en maatregelen

Criterium

(Inter)nationale regelgeving omschrijft hoe de inrichting dient om te gaan met de toepassing van disciplinaire middelen en dwangmiddelen om de orde in de inrichting te handhaven. Zo zijn er in de Pbw en in het Model huisregels penitentiaire inrichtingen voorschriften opgenomen over de procedure en vormgeving van sancties, en over de wijze van afzondering van gedetineerden.

Bevindingen

Het opleggen van sancties is voorbehouden aan directieleden en aan het hoofd Veiligheid, dat lid is van het managementteam. Alvorens zij een straf of maatregel opleggen, horen zij de betreffende gedetineerde. In de huisregels staat duidelijk vermeld aan welke regels gedetineerden zich moeten houden en welke sancties opgelegd kunnen worden in het geval van overtreding. Deze houden onder andere in afzondering in een straf- op observatiecel, afzondering op de eigen cel, ontzegging van bezoek, uitsluiting van activiteiten, intrekking van verlof of een geldboete. De inrichting hanteert een lijst waarin per overtreding de minimum- en maximumstraf is aangegeven.

Het sanctiebeleid wordt elke zes maanden geëvalueerd.

Afzondering

De afzonderingscellen bevinden zich in een aparte vleugel van de inrichting. Een van deze cellen heeft een rolstoelhelling, zodat deze ook toegankelijk is voor bewegingsbeperkte gedetineerden. De afzonderingscellen beschikken over matglazen ramen zodat de ruimte prikkelvrij is. Er is op de deur krijtbordverf aangebracht zodat gedetineerden zich kunnen uitleven met krijt, in plaats van graveren in de muren. Er is echter geen krijt beschikbaar. De cel heeft een open toilet. Verder is er op de afzonderingsafdeling een gedeeltelijk overdekte luchtruimte. Gedetineerden die in afzondering zijn geplaatst krijgen dagelijks de mogelijkheid om een uur te luchten. Bezoek ontvangen en bellen gebeurt op aanvraag. Piw'ers houden overdag regelmatig toezicht op de afzonderingscellen. Bij de afzonderingsafdeling wordt per gedetineerde een registratie bijgehouden van onder andere medicatie, luchten, eten en drinken. Bij nood kunnen gedetineerden ook de spreek-luister verbinding op hun cel gebruiken. Een aantal isolatiecellen beschikt over camera's zodat gedetineerden vanuit de centraalpost zonodig geobserveerd kunnen worden.

De commissie van toezicht (cvt) geeft aan op de hoogte te worden gesteld van afzonderingen. De maandcommissaris bezoekt gedetineerden die in afzondering zijn geplaatst vervolgens binnen 24 uur.

Discipline

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De uitvoering van de disciplinaire straffen en maatregelen, het beleid ten aanzien van dit criterium, alsmede de check op de uitvoering voldoen aan de verwachtingen van de ISt. Het is de ISt bekend dat er ten tijde van het inspectiebezoek nog landelijke discussie was over de vraag of hoofden Veiligheid wel sancties zouden mogen opleggen. In dit concrete geval heeft de Inspectie hier echter geen moeite mee, omdat het hoofd Veiligheid in de PI Torentijd voldoende inzicht heeft in het algemeen gewenste bejegeningssklimaat en in de regimesregels. Bovendien stemt hij als lid van het managementteam met de leden van de directie af over de op te leggen sancties.

2.9 Klachtafhandeling

Criterium

De Pbw biedt gedetineerden de mogelijkheid om in beklag te gaan tegen beslissingen van de directeur van de penitentiaire inrichting. Dit beklag moet dan worden ingediend bij de beklagcommissie van de aan de inrichting verbonden commissie van toezicht. Behoudens uitzonderingsgevallen moet deze commissie vervolgens binnen vier weken uitspraak doen.

Bevindingen

De Ist heeft met de voorzitter en twee leden van de commissie van toezicht (cvt) gesproken. De leden van de cvt hebben een uiteenlopende beroepsachtergrond. De cvt komt maandelijks bijeen in het bijzijn van de directie van de PI Torentijd. Verder spreekt de cvt tweemaal per jaar met de gedetineerdencommissie. De beklagcommissie heeft tweeweekelijks een beklagzitting en - indien nodig - om de twee maanden een extra beklagzitting. De voorzitter van de beklagcommissie is rechter bij de rechtbank Middelburg.

Blijkens het jaarverslag van de cvt zijn er in 2010 in totaal 376 klaagschriften ontvangen en zijn er 316 zaken afgedaan. De beklagcommissie heeft vijftien klachten (deels) gegrond verklaard, 33 ongegrond en 91 klachten zijn al dan niet na bemiddeling ingetrokken. Voorts waren er 131 klachten niet ontvankelijk. De resterende klachten zijn anders afgedaan (bijvoorbeeld vanwege overdracht naar de medisch adviseur gevangeniswezen). In maart 2010 heeft zich met 131 klachten een piek voorgedaan in het aantal ingediende klaagschriften. Deze piek viel samen met de invoering van een nieuw dagprogramma als onderdeel van de implementatie van Modernisering Gevangeniswezen.

De afhandeling van klachten vergt vaak meer tijd dan de wettelijke termijn van vier weken. In het eerste kwartaal van 2010 was de gemiddelde afhandelingstermijn 25 dagen; in het tweede, derde en vierde kwartaal bedroeg deze termijn respectievelijk gemiddeld 71 dagen, 42 dagen en 47 dagen. In het eerste en tweede kwartaal van 2011 waren de gemiddelde doorlooptijden 36 en 48 dagen. In haar jaarverslag 2010 noemt de cvt verschillende oorzaken van de termijnoverschrijding, namelijk rogatoir horen van een gedetineerde, verandering van advocaten die de gedetineerde bijstaan, onderbezetting van het secretariaat van de cvt en de in 2010 nog trage verweerschriften van de inrichting. Dat laatste is inmiddels sterk verbeterd met de aanstelling van een juridisch medewerker.

Bij toerbeurt treedt een lid van de commissie van toezicht op als maandcommissaris. De maandcommissaris bezoekt de inrichting wekelijks. Sommige maandcommissarissen zijn zelfs vaker per week in de inrichting aanwezig. Behalve het bezien en bespreken van ingediende klachten en bezoeken van in afzondering geplaatste gedetineerden, maakt de maandcommissaris dan een ronde over de afdeling(en). De geïnterviewde gedetineerden waren bekend met het maandcommissariaat en vonden dat deze goed werk deed.

In toenemende mate doet de maandcommissaris van de cvt, nadat een klacht is ingediend, een bemiddelingspoging. De standaardwerkwijze is nu dat de maandcommissaris eerst met de gedetineerde in gesprek gaat en dan met de betrokken medewerker beziet of een oplossing mogelijk is. Die werkwijze wordt op prijs gesteld, ook door de gedetineerden.

In de huisregels van de PI Torentijd is opgenomen dat en hoe gedetineerden in beklag kunnen gaan bij de beklagcommissie van de cvt. Ook zijn er op de afdelingen standaardformulieren aanwezig voor het indienen van een beklag.

De cvt registreert de doorlooptijden van de klachtafhandeling en stuurt hier zeer bewust op. Het secretariaat van de cvt heeft in de afgelopen periode ook overleg gehad met medewerkers van de inrichting om operationele afspraken te maken teneinde de klachtafhandeling te versnellen.

Beklag

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De uitvoering voldoet overwegend aan de verwachtingen van de ISt. De cvt is actief en de leden steken veel energie in hun werkzaamheden. De maandcommissaris is toegankelijk voor de gedetineerden en de cvt investeert in de bemiddeling van klachten. Ondanks alle inspanningen om de afhandelingstermijn te bekorten, slagen de inrichting en de beklagcommissie er nog niet in om alle klachten binnen de wettelijke termijn van vier weken af te doen. Soms is dat aan externe factoren te wijten (rogatoir horen van gedetineerden; verhindering advocaat). De mogelijkheden om in beklag te gaan zijn afdoende beschreven. Het beleid voldoet daarmee.

De ISt is niet alleen positief over de actieve opstelling en de inzet van de cvt, maar ook over de manier waarop zij haar werkwijze monitort en zonodig bijstelt.

2.10 Conclusie

De PI Torentijd voldoet voor een deel wel en voor een deel niet aan de criteria die de ISt hanteert met betrekking tot de rechtspositie van gedetineerden. Ten tijde van het inspectiebezoek voldeed het activiteitenprogramma niet volledig. Voor wat betreft de contactmogelijkheden met relaties buiten signaleert de ISt ook de nodige verbeterpunten. Zo zou flexibeler moeten worden omgegaan met bezoektijden opdat schoolgaande kinderen en veraf wonende relaties eenvoudiger op bezoek kunnen komen. Verder levert het beperkte aantal telefoons op

de hvb-afdelingen spanningen op. Tenslotte is de ISt van mening dat gedetineerden uiterlijk binnen een dag contact moeten kunnen hebben met hun advocaat. Verder krijgen niet alle gedetineerden een goede introductie bij binnenkomst en ontvangen zij lang niet allemaal (een uittreksel van) de actuele huisregels. De keukens op de verblijfsafdelingen zijn voor verbetering vatbaar en de doucheruimtes zijn aan een opknappbeurt toe. Ook dient het executieve personeel er beter op te letten dat gedetineerden hun cel schoonmaken.

Positief is de ISt over de controle op de rechtmatige insluiting, de voeding die in de PI Torentijd nog in de eigen keuken wordt bereid, de toegang tot zorgfunctionarissen, het disciplinaire beleid en de manier waarop de beklagcommissie van de commissie van toezicht klachten afhandelt.

3

Omgang met gedetineerden

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de omgang met de gedetineerden in de PI Torentijd. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de kwaliteit van de omgang met en de bejegening van de gedetineerden.

3.1 Screening

criterium

Zo snel mogelijk na binnenkomst dient de inrichting een gedetineerde te screenen op gezondheidsrisico's, het vereiste beveiligingsniveau, het risico voor medegedetineerden, zelfdestructief gedrag en de directe persoonlijke behoeften en zorgbehoeften. De Ist verwacht van de inrichting tenminste dat zij bij insluiting relevante informatie signaleert en verifieert en dat zij spoedig na insluiting in een persoonlijk gesprek met de gedetineerde informeert naar zijn medisch/sociale omstandigheden en zorgbehoeften.

Alvorens de inrichting een gedetineerde plaatst op een meerpersoons-cel, heeft zij nagegaan of er contra-indicaties zijn.⁸

Bevindingen

Afdeling Gedetineerdenzaken

Gedetineerden komen vanuit een politiebureau of vanuit een andere penitentiare inrichting in de PI Torentijd binnen. Zoals in paragraaf 2.1. is aangegeven, schrijft de bevolkingsadministratie (BVA) de gedetineerde digitaal in. In een gesprek met de gedetineerde legt de medewerker van de bevolkingsadministratie dan ook gegevens vast die voor het verdere verloop van detentie van belang zijn zoals religie, voedingswensen, rookgedrag en personalia. De BVA checkt informatie over binnenkomende gedetineerden in de digitale strafrechtsketendatabank.

Als een gedetineerde vanuit een andere penitentiare inrichting binnenkomt, worden bijzonderheden meestal tijdig doorgegeven. Ook krijgt het Bureau Selectie en Detentiebegeleiding dan de beschikking over het digitale penitentiare dossier van de gedetineerde waarin bijzonderheden over eerdere verblijven in penitentiare inrichtingen zijn vastgelegd.

⁸ Dit kunnen zijn: psychische gestoordheid, verslavingsproblematiek, de gezondheidstoestand, gedragsproblematiek, delictachtergrond en/of opgelegde beperkingen. De Ist is van mening dat ook rekening dient te worden gehouden met rookgedrag.

Is een gedetineerde afkomstig van een politiebureau, dan geeft het bureau ook af en toe bijzonderheden door. Dit gebeurt echter lang niet altijd.

Leefafdelingen

Op de leefafdelingen vindt een verdere screening plaats. De piw'er vult daartoe een standaard vragenlijst in, die hij naderhand in het informatiesysteem TULP invoert. Het hoofd van de verblijfsafdeling accordeert de informatie in TULP. De PI Torentijd heeft op de hvb-afdelingen een start gemaakt met de werkwijze Inkomsten Screening en Selectie (ISS) die door het hoofdkantoor DJI is ontwikkeld. Op de gevangenisafdelingen zal deze nieuwe werkwijze in het najaar van 2011 worden ingevoerd. De ISS-methode moet ertoe leiden dat er meer samenhang komt tussen de verschillende screenings en dat elke gedetineerde een detentieplan krijgt met aandachtspunten. De screeningsrapportages van de verschillende disciplines worden twee weken na binnenkomst in een Multi Disciplinair Overleg (MDO) besproken. Elke afdeling heeft een eigen, wekelijks MDO. Verschillende gesprekspartners van de ISt gaven aan dat de nieuwe ISS-werkwijze nog in de kinderschoenen staat en dat de uitvoering ervan beter moet en kan.

Gezondheidsrisico's

De medische dienst (MD) screent binnenkomende gedetineerden uiterlijk de eerste werkdag na binnenkomst aan de hand van het digitale informatiesysteem MicroHis. Verpleegkundigen geven eventuele bijzonderheden door aan relevante functionarissen binnen de inrichting. De verpleegkundige neemt altijd contact op met het politiebureau of de penitentiaire inrichting van herkomst om te informeren naar eventuele gezondheidsrisico's, medicatie e.d.⁹

De screeningsprocedure is vastgelegd in een protocol. De huisarts checkt de in MicroHis vastgelegde informatie niet, tenzij de verpleegkundige een kwestie expliciet aan hem voorlegt.

Screening plaatsing meerpersoonscel

Gedetineerden op de hvb-afdelingen komen allemaal binnen op een eenpersoonscel. Op de gevangenisafdelingen komt het voor dat gedetineerden direct samen worden geplaatst. In het MDO nemen de aanwezige disciplines de beslissing over de geschiktheid om een gedetineerde op een meerpersoonscel te plaatsen. Piw'ers van de verblijfsafdeling geven daar dan hun mening over. Het BSD verifieert in het penitentiair dossier of er contra-indicaties zijn op grond van het

⁹ Als daartoe aanleiding is, kan de inrichting ten behoeve van een medische screening buiten kantooruren een beroep doen op een GGD-arts.

delict, gedrag of eventuele beheersrisico's. Verder gaat de medische dienst na of er sprake is van een besmettelijke ziekte. Dat is een contra-indicatie voor een mpc-plaatsing. Om vast te stellen of er sprake is van een contra-indicatie wordt vaak een beroep gedaan op de inrichtingspsycholoog. Naar diens mening gebeurt dat vaak oneigenlijk en kunnen medewerkers op de verblijfsafdelingen even goed, zo niet beter een oordeel geven of een gedetineerde ongeschikt is om zijn cel te delen. Inrichtingsfunctionarissen zeggen dat rokers en niet-rokers niet of alleen in noodgevallen onvrijwillig worden samengeplaatst; sommige gedetineerden gaven aan dat dat af en toe wel gebeurt. Over het algemeen houden de piw'ers wel rekening met de voorkeur van gedetineerden voor een celgenoot.

Dat neemt niet weg dat het samenplaatsen volgens veel gedetineerden niet goed verloopt. Omdat er op sommige afdelingen relatief veel meerpersoonscellen zijn, verblijven gedetineerden regelmatig maandenlang op een mpc zonder uitzicht op een terugplaatsing naar een eenpersoonscel. Zoals één gedetineerde het formuleerde: "Je moet eerst stennis maken, dan gebeurt er pas iets". Piw'ers bevestigen dat het langdurige verblijf op een mpc problemen oplevert. Het veroorzaakt de nodige frustratie en agressie. Dat er op een aantal afdelingen relatief gezien zoveel mpc's zijn, komt door de beslissing van de directie om de aanvankelijk als reserv capaciteit beoogde meerpersoonscellen in gebruik te nemen. De directie voelt zich daartoe genoodzaakt, omdat de PI Torentijd anders het beschikbare financiële kader overschrijdt. In 2008 heeft de inrichtingsdirectie duidelijke schriftelijke instructies opgesteld voor de werkwijze bij plaatsing op een meerpersoonscel. Deze instructies waren ten tijde van het inspectiebezoek echter niet op het intranet van de inrichting te raadplegen. De piw'ers op de afdeling houden op een planbord in de teamkamer bij wanneer een gedetineerde op een meerpersoonscel wordt geplaatst. Er is echter geen roulatieschema.

Screening

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De screening van nieuwe gedetineerden voldoet in beperkte mate aan de verwachtingen. De afzonderlijke disciplines hebben een vorm van screening op hun eigen werkgebied, maar een geïntegreerde manier van screenen zoals met de werkwijze ISS wordt beoogd is nog niet op alle afdelingen ingevoerd. Ook levert het perspectiefloos lange meerpersoonscelgebruik bij gedetineerden frustratie en agressie op. Het screeningsbeleid voldoet eveneens in beperkte mate. Weliswaar zijn screeningsactiviteiten voor verschillende disciplines afzonderlijk beschreven, maar er is - in het verlengde van de ISS-werkwijze - nog geen lokaal toegesneden integrale beschrijving van het inkomst- en

screeningsproces.

Doordat in het MDO de screeningsresultaten van verschillende disciplines tegen elkaar worden afgezet, is er wel de nodige check op de afzonderlijke screenings.

Aanbevelingen

- Maak in het verlengde van de ISS-procedure een lokale procesbeschrijving voor de screening van nieuwe gedetineerden die niet alleen de afzonderlijke screeningsactiviteiten beschrijft maar het inkomstenproces in zijn geheel.
- Heroverweeg de mpc-werkwijze en leg deze vast in een op het intranet van de inrichting toegankelijke instructie.

3.2 Bejegening

Criterium

Respectvolle bejegening staat centraal bij dit criterium. De bejegening komt in belangrijke mate tot uitdrukking in de wijze waarop het (executieve) inrichtingspersoneel omgaat met gedetineerden. Impliciet betekent dit onder andere dat gedetineerden niet mogen worden gediscrimineerd. Voor gedetineerden is het van belang dat de medewerkers voor hen toegankelijk zijn en dat medewerkers alert reageren op (niet altijd expliciete) verzoeken daartoe.

De directie overlegt regelmatig met (een vertegenwoordiging van) de gedetineerden over de gang van zaken in de inrichting.

Bevindingen

Toen de Ist tijdens het inspectiebezoek vroeg om het bejegeningsklimaat in de PI Torentijd te typeren, kwamen er zeer verschillende reacties. Het executief personeel vindt het klimaat over het algemeen sociaal en gemoedelijk. Dat zou een gevolg zijn van de kleinschaligheid van de inrichting en van de 'Zeeuwse mentaliteit'. Gedetineerden zien dit anders. Hoewel er de nodige gedetineerden zijn die positief zijn over de manier waarop piw'ers hen behandelen, is de meerderheid hier niet over te spreken. Vaak vernam de Ist opmerkingen als "Je wordt in andere inrichtingen veel beter behandeld", "Als je iets vraagt, doen ze niets voor je en hoor je niets terug", of "Als je je maar gedeisd houdt, dan maken zij het je niet lastig". Gedetineerden die het huidige bejegeningsklimaat konden vergelijken met dat van een aantal jaren geleden vonden unaniem dat de manier waarop piw'ers met hen omgaan, is veranderd: "Men is nu strenger en ongeïnteresseerder". Er zijn volgens de gedetineerden grote verschillen in de manier waarop

individuele piw'ers hen behandelen. Ook zijn er in dat opzicht substantiële verschillen tussen de afdelingen. De hvb-afdelingen staan beduidend minder gunstig aangeschreven.

Toen de Ist de inrichting in 2006 voor het eerst doorlichtte waren er voor de gedetineerden nog geen piw-mentoren. Dat is nu wel het geval. De intensiteit waarmee piw'ers het mentoraat invullen, verschilt echter sterk. Sommige gedetineerden zijn hier dan ook tevreden over en andere niet.

De vraag naar het dominante bejegeningssklimaat is ook voorgelegd aan personeelscategorieën die hier met meer distantie een oordeel over kunnen geven. Vrijwel algemeen is de reactie dat er behoorlijke bejegeningverschillen tussen de piw'ers onderling zijn. Vaak zijn zij ten opzichte van de gedetineerden weinig toeschietelijk. Uitspraken die in dat verband zijn gedaan, spreken voor zich: "Als ze een gedetineerde niet mogen, dan laten ze hem stikken", of "Als een piw'er zich persoonlijk geraakt voelt, laat hij de gedetineerde links liggen".

Een veel gehoorde opmerking is ook dat piw'ers te vaak op de teamkamer zouden zitten en zich te weinig onder de gedetineerden op de afdeling zouden begeven. Ook hier worden verschillen tussen piw'ers onderling en tussen afdelingen gesignaleerd. Vooral de jongere piw'ers zouden minder moeite hebben met een meer gedetineerdengerichte aanpak dan veel oudere piw'ers. Verschillende gesprekspartners van de Ist bevestigen verder de eerdergenoemde stelling van de gedetineerden dat het bejegeningssklimaat in de PI Torentijd er de afgelopen jaren op achteruit is gegaan.

Gelet op het bovenstaande is het de vraag of er wel voldoende voedingsbodem is voor de persoonsgerichte aanpak van gedetineerden die landelijk met het programma Modernisering Gevangeniswezen (MGW) wordt beoogd. Deze vraag heeft de Ist dan ook in de PI Torentijd voorgelegd. Bij veel gesprekspartners bestaat twijfel over het draagvlak voor de nieuwe benadering bij het uitvoerende personeel, vooral bij oudere piw'ers die jarenlang gewend zijn geweest om op een meer beheersmatige manier te werken. De trainingen motiverende bejegening die de executieve medewerkers in 2010 in het kader van MGW hebben gevolgd, waarden de piw'ers heel verschillend. Hoewel het middenkader en de directie van de inrichting aangeven sterk te willen inzetten op het motiverend bejegenen, hebben de trainingen volgens verschillende gesprekspartners van de Ist weinig tot geen effect gehad. Een aantal geïnterviewde piw'ers gaf aan geen tijd te hebben voor de beoogde manier van bejegenen van gedetineerden.

De visie op de door de inrichtingsleiding gewenste manier van bejegenen

nen, is vastgelegd in de landelijke documenten met betrekking tot Modernisering Gevangeniswezen. Leiding en middenkader onderschrijven deze aanpak. Men is voornemens hier actiever op te gaan sturen, bijvoorbeeld in de functioneringsgesprekken met piw'ers. Volgens veel geïnterviewden is de onvoldoende aanwezigheid van een aanspreekcultuur daarbij een handicap. Dat geldt niet alleen voor medewerkers onderling, maar ook sommige leidinggevenden zouden er moeite mee hebben om medewerkers op ongewenst gedrag aan te spreken en in het verlengde daarvan zonnodig corrigerende actie te ondernemen. Paragraaf 6.2 komt daar nader op terug.

Bejegening

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Hoewel de na te streven manier van bejegenen van gedetineerden in het kader van het programma MGW in grote lijnen is vastgelegd, wijkt de praktijk in de PI Torentijd daar nog teveel vanaf. De Ist maakt zich zorgen over het bejegeningssklimaat en over het draagvlak voor de met MGW beoogde persoonsgerichte benadering van gedetineerden. Sommige piw'ers staan achter de nieuwe benadering, maar veel piw'ers doen dat niet. Het gaat dan vooral om piw'ers die jarenlang een andere manier van bejegening gewend zijn. De directie en vooral het middenkader zullen hier actiever op moeten gaan sturen en in dat opzicht ook een follow-up moeten geven aan de trainingen motiverende bejegening die de medewerkers van de PI Torentijd in 2010 hebben gevolgd. De leiding van de inrichting is hier ook van doordrongen.

Aanbeveling

Stuur intensiever op een meer persoonsgerichte benadering van gedetineerden en bevaag gedetineerden om vast te stellen of dit ook het gewenste effect heeft.

3.3 Rapportage en documentatie

Criterium

De Ist verwacht dat de p.i. een procesbeschrijving met kwaliteitseisen heeft geformuleerd die vastlegt wie met welke frequentie waarover rapporteert, dat de p.i. informatie over het verblijf van een gedetineerde, zoals dagrapportages, registreert in TULP-selectie en dat de leiding van de p.i. de kwaliteit van rapportages bewaakt. Van iedere gedetineerde dient de p.i. tevens een elektronisch penitentiair dossier bij te houden met onder meer de volgende documentatie: een overzicht van insluitingsperiodes en inrichtingen van verblijf,

selectie- en plaatsingsvoorstellen, registratiekaarten, overige bescheiden zoals uitslagen van urinecontroles, kopieën van strafrapporten e.d.

Bevindingen

De PI Torentijd maakt gebruik van TULP-selectie om te rapporteren over gedetineerden. Met name piw'ers en het bureau selectie en detentiebegeleiding (BSD) maken gebruik van dit systeem. Naast de dagrapportage stelt de verblijfsafdeling ook gedragsrapportages over gedetineerden op ter bespreking in het MDO. Met de invoering van de nieuwe screeningsmethode ISS worden hogere eisen gesteld aan de wijze waarop de verschillende disciplines over gedetineerden rapporteren. De kwaliteit van de rapportages door de piw'ers laat volgens het middenkader nu nog vaak te wensen over.

Het digitale penitentiaire dossier wordt deels automatisch gevuld met de stukken die de PI Torentijd opmaakt in TULP-selectie. Overige stukken scant het BSD in en worden zo alsnog opgenomen in het penitentiair dossier. Het BSD is ontevreden over de gebruiksvriendelijkheid van het elektronisch penitentiaire dossier. Het op datum zoeken van documenten in het systeem is lastig, omdat penitentiaire inrichtingen daarbij geen eenduidige werkwijze hanteren. Verder functioneert de ICT-infrastructuur niet naar behoren. De internetverbinding van de PI Torentijd is uiterst traag. Ook de apparatuur om documenten te scannen is ongeschikt. Het gevolg is dat medewerkers van het BSD veel tijd kwijt zijn met het gebruik van het elektronische dossier.

Bejegening

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De uitvoering van de rapportage voldoet in beperkte mate. De rapportage over gedetineerden door de verblijfsafdelingen is voor verbetering vatbaar. Verder is het BSD technisch onvoldoende gefaciliteerd om zijn werk naar behoren te kunnen doen.

Het beleid en de check op de uitvoering voldoen overwegend.

Aanbeveling aan de PI Torentijd

Stuur blijvend op de kwaliteit van de rapportages van de verblijfsafdelingen.

Aanbeveling aan DJI/SSC-I

Zorg voor behoorlijke ICT-faciliteiten voor het BSD (snelheid internetverbinding; apparatuur)

3.4 Conclusie

De manier waarop de piw'ers de gedetineerden bejegenen is er ten opzichte van de eerdere doorlichting van de Ist in 2006 op achteruit gegaan. Hoewel de directie, het middenkader en andere disciplines de persoonsgerichte benadering van gedetineerden van harte onderschrijven, is dat bij lang niet alle piw'ers het geval. De Ist maakt zich daar zorgen over. De leiding van de inrichting en vooral het middenkader zullen hier actiever op moeten gaan sturen en in dat opzicht ook een follow-up moeten geven aan de trainingen motiverende bejegening die de medewerkers van de PI Torentijd in 2010 hebben gevolgd. De leiding van de inrichting is hier ook van doordrongen.

De screening bij binnenkomst van gedetineerden en de gedragsrapportages verdienen eveneens verbetering.

4

Interne veiligheid

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de interne veiligheid in de PI Torentijd. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de fysieke veiligheid van de gedetineerden en het inrichtingspersoneel.

4.1 Preventie en beheersing van calamiteiten

criterium

Elke inrichting dient te beschikken over systemen en procedures om de veiligheid van gedetineerden, medewerkers en bezoekers te waarborgen. Een belangrijk element daarvan is dat gedetineerden, op grond van artikel 52 lid 4 van de European Prison Rules (EPR), de mogelijkheid moeten hebben om dag en nacht in contact te komen met medewerkers van de inrichting.

De laatste jaren is het beleid van de DJI voor brandveiligheid en brandveiligheidsvoorzieningen aangescherpt. Expliciet is bepaald dat inrichtingen tenminste dienen te beschikken over een geldende gebruikersvergunning, een gekwalificeerde en geoefende bedrijfshulpverleningsorganisatie (BHV), een calamiteitenplan inclusief heldere en geoefende procedures voor de inzet van externe hulpverleningsdiensten.

Bevindingen

De Ist heeft geconstateerd dat de cellen zijn voorzien van rookmelders en van een spreek-luister verbinding. Tijdens de doorlichting van de inrichting in 2006 klaagden veel gedetineerden over de vaak trage reactie van personeel op oproepen vanuit de cel. Dat is nu verbeterd. De bedrijfshulpverlening (BHV) is in de PI Torentijd ondergebracht bij de complexbeveiliging. Piv'ers maken geen deel uit van de BHV-organisatie. Er zijn te allen tijde voldoende BHV-getrainde medewerkers in de inrichting. In 2009 heeft DJI een Externe Security Audit (ESA) verricht in de PI Torentijd. De ESA-rapportage concludeerde toen dat de BHV-organisatie goed is weggezet.

Er vinden geregeld oefeningen plaats in de PI Torentijd. Dat zijn zowel BHV-oefeningen als beveiligingsoefeningen waaronder een gijzelingsoefening. In 2010 waren 15 oefeningen gepland en zijn er 30 uitgevoerd. De inrichting loopt achter op de oefenplanning voor 2011. Het landelijk voorgeschreven minimum aantal oefeningen zal naar verwachting wel worden gerealiseerd. Minstens eenmaal per jaar is er een oefening met

de lokale brandweer. Bij gijzelingsoefeningen is de politie incidenteel aanwezig. Elke BHV-oefening wordt geëvalueerd.

De in 2009 verrichte ESA constateerde dat het beveiligingsbeleid van de inrichting nog niet volledig voldeed aan de landelijke eisen. Het calamiteitenplan en de calamiteiteninstructies waren ten tijde van het inspectiebezoek nog in revisie en niet volledig up-to-date. Het calamiteitenplan dateert uit 2007 en is aan actualisering toe. De inrichting was daarmee doende.

De verschillende bouwkundige eenheden van de PI Middelburg beschikken over een geldige gebruikersvergunning.

De complexbeveiliging maakt tweewekelijks een nachtelijke ronde door de inrichting om te controleren of alle vluchtroutes vrij van obstakels zijn. Vaak blijkt dit dan niet op orde te zijn.

Eén van de aanbevelingen van de ESA was om een Periodiek Inspectie Programma te realiseren. Dat heeft de inrichting inmiddels ingevoerd. In het najaar van 2010 is een eerste Interne Security Audit (ISA) verricht. Die ISA was kritisch over verschillende aspecten van de veiligheid en de beveiliging.

Voor haar RI&E maakt de inrichting gebruik van het systeem Rieporter. Er zijn verschillende deel-RI&E's. Men is nu doende om de achterstand in te lopen die met de realisatie hiervan is opgelopen. Ten tijde van het inspectiebezoek was 70% gerealiseerd. Een deel van de vertraging komt doordat actiepunten bij de Rijksgebouwendienst nog niet zijn opgepakt.

Calamiteiten

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De preventie en de beheersing van calamiteiten zijn voor wat betreft de uitvoering grotendeels op orde.

De calamiteitenplannen en –instructies waren ten tijde van het inspectiebezoek nog in revisie, maar zijn inhoudelijk eveneens grotendeels op orde.

Positief is de check op de uitvoering door middel van een Periodiek Inspectie Programma. De Ist waardeert bovendien de zelfkritische instelling zoals die naar voren komt in de Interne Security Audit die de inrichting in het najaar van 2010 heeft verricht.

4.2 Agressiebeheersing

criterium

Een concentratie van mensen met verschillende achtergrond en uiteenlopende belangen, ingesloten in een inrichting met een strak programma en regels, kan eerder tot conflictsituaties leiden dan in de vrije samenleving. Om die reden geven de European Prison Rules in artikel 52 en verder aan dat er procedures moeten zijn die de veiligheid van personen in een inrichting verzekeren en het risico van geweld tot een minimum beperken. Risicovolle gedetineerden moeten daarbij worden geïdentificeerd en, afhankelijk van hun modaliteit, extra worden beschermd en/of beveiligd. In de planning-en-controlcyclus van het gevangeniswezen is opgenomen dat het aantal geweldplegingen tussen gedetineerden en tegen personeel moet worden geregistreerd. De ISt beoordeelt onder meer de inrichtingspraktijk om geweld, bedreiging en intimidatie tussen gedetineerden te voorkomen en te beheersen. Ook beoordeelt de ISt of er in de inrichting voldoende (toe)zicht is op locaties in het gebouw die kwetsbaar zijn voor onderlinge agressie zoals trappenhuizen, recreatieruimten, telefoons en douches. De ministeriële Regeling geweldsinstructie penitentiaire inrichtingen en de Regeling mechanische middelen in penitentiaire inrichtingen regelen expliciet de toepassing van geweld en het aanbrengen van mechanische middelen om veiligheidsrisico's rond gedetineerden te beheersen. Deze regelgeving is samengebracht in het zogenaamde Handboek Intern bijstandsteam (IBT) van DJI. De ISt verwacht dat een inrichting beschikt over een goed geoutilleerd IBT dat binnen 30 minuten inzetbaar is en dat de medewerkers vaardig zijn in het praktisch penitentiair optreden (PPO).¹⁰

Bevindingen

Het gebruik van geweldmiddelen is voorbehouden aan daartoe speciaal getrainde leden van het Interne Bijstandsteam (IBT). Het IBT bestaat uit 20 personeelsleden; zowel piw'ers als bewaarders. De in 2009 door DJI verrichtte ESA concludeerde dat het IBT in de PI Torentijd 'goed is weggezet'. Het IBT traint intensief en de inrichting controleert of alle IBT'ers ook daadwerkelijk het jaarlijks minimum vereiste aantal uren traint. Er zijn niet altijd voldoende IBT-leden in de inrichting aanwezig, maar als inzet nodig is, kunnen de geconsigneerde IBT'ers de inrichting

¹⁰ Het IBT is een groep speciaal opgeleide medewerkers van de PI. Het IBT wordt in staat geacht om met zo min mogelijk geweld en met behulp van een speciale (ME) uitrusting op te treden bij crises. PPO is vaardigheid in het handelen en/of nalaten door medewerkers bij (potentiële) geweldsincidenten met en tussen gedetineerden.

tijdig bereiken. De inzet van het IBT wordt achteraf altijd geëvalueerd. Piw'ers zijn verplicht om deel te nemen aan de personeelsport die tweewekelijks is ingeroosterd. Deze verplichting is ook in een dienststructuur vastgelegd. De aan de inrichting verbonden sportinstructrice geeft leiding aan de personeelssport. In de praktijk is de deelname aan de personeelssport beperkt. Deels komt dit doordat sport- en communicatie-uren vanwege personeelstekorten wel eens worden ingetrokken; anderdeels is het animo om deel te nemen niet bij alle medewerkers even groot. De sportinstructrice houdt de deelname nauwgezet bij en rapporteert hier periodiek over aan het middenkader en aan de directie van de inrichting. Aan de hand van het jaaroverzicht over 2010 kon de ISt vaststellen dat verschillende personeelsleden in dat jaar in het geheel niet hadden deelgenomen aan de personeelssport. In dat jaar had 86% niet deelgenomen aan de Fitkit-toets, 12% had deze toets gehaald en 2% niet. Voor wat betreft de jaarlijkse toets op de fysieke weerbaarheid waren deze percentages vergelijkbaar: 85% geen deelname; 13% geslaagd en 2% niet geslaagd.

Zowel de gedetineerden als het personeel geven aan dat er in de PI Torentijd sprake is van proportionele geweldstoepassing. Men voelt zich over het algemeen veilig. Er zijn weinig agressieve incidenten. De veiligheidsbeleving van het personeel komt echter onder druk te staan als piw'ers vanwege personeelstekorten aan de afdeling worden onttrokken. Dat komt volgens hen regelmatig voor. Ook vindt het personeel het een veiligheidsrisico dat nieuwe piw'ers soms erg lang moeten wachten totdat zij kunnen deelnemen aan de basis beroepsopleiding. In de tussentijd worden zij wel volledig ingezet.

Een belangrijk knelpunt dat de ISt tijdens haar vorige doorlichting van de PI Torentijd in 2006 signaleerde, was het beperkte cameratoezicht op risicovolle locaties binnen de inrichting. De Inspectie beval aan om het aantal camera's uit te breiden, mede omdat daarmee een efficiëntere personeelsinzet mogelijk is. In 2006 waren er onnodig veel statische posten. Deze aanbeveling is niet gerealiseerd. De inrichting heeft hier mede op basis van een nader beveiligingstechnisch extern onderzoek wel op aangedrongen bij het hoofdkantoor DJI en bij de RGD, maar het verzoek is afgewezen. De leiding van de inrichting betreurt dit en het personeel geeft aan dat het gevoel van veiligheid gediend zou zijn met extra camera's.

Vanuit veiligheidsoptiek baart de afdeling Zuid 1, waar langgestraften verblijven, de nodige zorgen. Ten tijde van het inspectiebezoek was er sprake van ongewenste subgroepvorming en van onderlinge intimidatie

van gedetineerden. De noodzakelijke acties om hier meer grip op te krijgen, vormen een terugkerend onderwerp van bespreking in onder meer het Multi Disciplinaire Overleg van de afdeling.

De geweldsinstructies zijn opgenomen in het handboek IBT dat het personeel op het intranet kan raadplegen. Incidenten waarbij geweld is gebruikt tegen personeel of gedetineerden worden gerapporteerd en geregistreerd. In het jaarverslag 2010 maakt de inrichting melding van vijftien geweldsincidenten tussen gedetineerden onderling en drie geweldsincidenten tegen personeelsleden.

Agressie-beheersing

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Hoewel er relatief weinig geweldsincidenten zijn, voldoet het voorkomen en beheersen van agressie binnen de inrichting in beperkte mate aan de verwachtingen. Daarvoor is de deelname aan de personeelssport en aan de trainingen fysieke weerbaarheid veel te gering. Verder ontbreekt op de nodige plaatsen binnen de inrichting het zo gewenste cameratoezicht. De Ist herhaalt dan ook haar aanbeveling uit 2006 om hierin alsnog te voorzien.

De geweldsinstructies zijn voor alle medewerkers via het intranet toegankelijk.

De check op de uitvoering voldoet in beperkte mate. Weliswaar worden geweldsincidenten gerapporteerd en geregistreerd en monitort de sportinstructrice nauwgezet de deelname aan de personeelssport, maar de sturing van het middenkader op deze deelname schiet tekort.

Aanbeveling aan de PI Torentijd

Intensiveer de sturing op deelname aan de personeelssport, de fysieke weerbaarheidstraining en de deelname aan de jaarlijkse fysieke toetsen. Verbind zonodig sancties aan het niet nakomen van de verplichte deelname.

Aanbeveling aan DJI

Realiseer in overleg met de Rijksgebouwendienst alsnog de gewenste cameravoorzieningen binnen de PI Torentijd.

4.3 Drugsontmoediging

criterium

De beschikbaarheid van drugs onder gedetineerden is in het gevangeniswezen vaak een probleem. Om die reden heeft DJI in 2008 het drugsontmoedigingsbeleid ingevoerd. De Ist gaat na in hoeverre dit beleid toepassing vindt.

Ook in de ‘canon’ over penitentiaire scherpste zijn voorschriften geformuleerd die van belang zijn voor het drugsontmoedigingsbeleid. Zo wordt verwacht dat inrichtingen wekelijks bij vijf procent van de populatie een urinecontrole afnemen. Ook celinspecties worden normatief benoemd. Dagelijks dienen alle cellen en verblijfsruimten op een afdeling gecontroleerd te worden; meer uitgebreide celcontroles moeten eveneens regelmatig worden uitgevoerd. Een ander belangrijk voorschrift is dat gedetineerden na elk bezoek gefouilleerd moeten worden.

De Ist is, op basis van artikel 58 lid 8 van de European Prison Rules, van mening dat gedetineerden geïnformeerd dienen te worden, als hun cel is doorzocht. Uitgangspunt is verder dat ten minste twee inrichtingsfunctionarissen de celinspectie uitvoeren en dat zij aantekening maken van het resultaat van de inspectie.

Bevindingen

Urinecontroles

Alle gedetineerden ondergaan bij binnenkomst een urinecontrole, dit is de zogenaamde o-meting. Naderhand vinden steekproefsgewijze vervolgccontroles plaats. Wekelijks dienen alle afdelingen bij 5% van de aanwezige gedetineerden een urinecontrole te doen. Het is aan de afdelingen zelf om dat te regelen. De Ist heeft vastgesteld dat dat gebeurt en ook dat de uitslagen overzichtelijk worden geregistreerd, zodat fluctuaties in de percentages positieve uitslagen zichtbaar zijn. Er is geen centrale monitoring van de uitslagen van de urinecontroles. In de huisregels is voor gedetineerden de gang van zaken met betrekking tot urinecontroles beschreven. Voor personeel is er een werkinstructie afname urinecontrole. De inrichting hanteert het landelijke drugsontmoedigingsbeleid.

Controle vooraf en tijdens bezoek

Doorgeven van drugs tijdens het relatiebezoek beschouwt personeel als de belangrijkste oorzaak van de aanwezigheid van drugs in de inrichting. Bezoekers worden daarom bij binnenkomst van de inrichting door middel van een flyer en een videoscherm geïnformeerd over het drugsontmoedigingsbeleid. In de bezoekszaal scheidt een tafel in slangopstelling de bezoekers van de gedetineerden. Deze opstelling is mede bedoeld om het doorgeven van drugs beter te kunnen signaleren. Behalve twee toezichthouders, zijn er twee camera’s in de bezoekszaal. De bezoeker, die zelf niet in de bezoekszaal zit, bekijkt de beelden. Om de gelegenheid om drugs door te geven te verminderen zijn de automaten voor snoepgoed en frisdranken uit de bezoekszaal verwijderd. Er staat nu nog alleen nog een koffieautomaat.

Alle gedetineerden ondergaan na afloop van het relatiebezoek visitatie.¹¹ De gedetineerden vinden het visiteren vernederend. De huisregels geven aan dat gedetineerden 'op elk moment' gefouilleerd of gevisiteerd kunnen worden. In de dienstinstructies voor de piw'ers staat dat gedetineerden na relatiebezoek steekproefsgewijze dienen te worden gevisiteerd.

Bij drugsvondsten vanaf een afgesproken hoeveelheid doet de inrichting altijd aangifte bij het plaatselijke OM.

Drugs- ontmoediging

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De uitvoering op het criterium drugsontmoediging voldoet overwegend. Dat de gedetineerden na relatiebezoek stelselmatig worden gevisiteerd, vindt de ISt onredelijk en onbillijk. Bovendien schrijven de dienstinstructies ook iets anders voor, namelijk dat gedetineerden alleen steekproefsgewijze worden gefouilleerd. Mede daarom voldoet het drugsontmoedigingsbeleid van de inrichting overwegend aan de verwachtingen van de ISt. De monitoring verdient verbetering door niet alleen op afdelingsniveau, maar ook inrichtingsbreed trends en afwijkingen in de uitslagen van urinecontroles te monitoren.

Aanbevelingen

- Visiteer gedetineerden na afloop van het relatiebezoek alleen nog steekproefsgewijs.
- Monitor ontwikkelingen in de uitslagen van de urinecontroles ook inrichtingsbreed.

¹¹ In het nieuwe toetsingskader van de ISt zal over honderd procent visitatie na bezoek een passage worden opgenomen. De beroepscommissie van de RSJ heeft bij uitspraak van 14-10-2008 bepaald dat visitatie na elk bezoek niet strijdig is met de wet (zaak 08/1187/GA). In andere uitspraken geeft de beroepscommissie aan dat zij het steekproefsgewijs visiteren, mits dit de grens van twee keer per maand niet te boven gaat, steeds toelaatbaar heeft geacht. Stelselmatig visiteren kan volgens de beroepscommissie, bij afweging van alle belangen, wel onredelijk en onbillijk zijn (zie bijv. uitspraak van 5-3-2010 met zaaksnummer 09/3402/GA). De ISt beschouwt het standaard visiteren van gedetineerden na het wekelijkse bezoek als stelselmatig visiteren. Indien er geen sprake is van bijzondere omstandigheden die dit rechtvaardigen, acht de ISt stelselmatig visiteren onredelijk en onbillijk.

4.4 Conclusie

Het oordeel van de Ist over de interne veiligheid is wisselend. De preventie en de beheersing van calamiteiten is grotendeels op orde, evenals de bestrijding van de invoer en het gebruik van drugs. Er zijn echter ook enkele belangrijke knelpunten. Zo is deelname van het executieve personeel aan fitheids- en weerbaarheidstrainingen onder de maat. Hier moet nadrukkelijker op worden gestuurd. Een tweede knelpunt is dat er intern meer cameratoezicht wenselijk is. Leiding en medewerkers van de PI Torentijd geven dit unaniem aan. De Ist had hierover al een aanbeveling opgenomen in haar doorlichtingsrapport uit 2006, maar deze aanbeveling is door DJI niet gehonoreerd. Een derde knelpunt is het stelselmatig visiteren van gedetineerden na afloop van het relatiebezoek. De Ist vindt dit onredelijk en onbillijk en pleit voor een steekproefsgewijze visitatie na het bezoek.

5 Maatschappijbeveiliging

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de maatschappijbeveiliging in de PI Torentijd. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de maatschappijbeveiliging. Daarbij gaat het om afdoende verhindering dat een gedetineerde zich kan onttrekken aan de vrijheidsbeneming en om voldoende weging van maatschappelijke risico's bij het toekennen van vrijheden aan een gedetineerde.

5.1 Beveiligingsvoorzieningen en –toezicht

Criterion

Vanwege een toenemend aantal ontvluchtingen heeft de sectordirecteur gevangeniswezen (SDGW) in 2006 expliciet beleid vastgesteld gericht op het in een inrichting vastleggen en consequent uitvoeren van handelingen en gedragingen ter voorkoming van ontvluchting.¹² De ISt ontleent aan dit beleid haar toetsingscriteria, waarbij zij onderscheid maakt tussen dynamische en statische beveiligingsaspecten.

Onder dynamische beveiligingsaspecten verstaat ze de kritische processen luchten, bezoek, celinspectie en aanwezigheidscontrole. Het penitentiair scherp zijn en houden van personeel, door hier bijvoorbeeld aandacht aan te besteden tijdens werkoverleggen, is ook een dynamisch beveiligingsaspect. Onder statische beveiligingsaspecten verstaat De ISt de werking van gebouwelijke voorzieningen en apparatuur die de beveiliging ondersteunen.

De ISt betreft bij haar beoordeling de resultaten van de in opdracht van de DJI verrichte Externe Security Audit (ESA).

Bevindingen

Dynamische beveiligingsaspecten

Luchten

Voordat gedetineerden gaan luchten, controleert personeel de luchtplaats grondig. Nadat is vastgesteld dat zich daar geen contrabande bevindt, begeleiden piw'ers de gedetineerden van de afdeling naar de luchtplaats. Bij de toegangsdeur naar de luchtplaats staat een detectiepoort om te voorkomen dat gedetineerden naar en van de luchtplaats contrabande meenemen. Tijdens het luchten houden minimaal twee

¹² Rapportage 'taskforce penitentiaire scherpte', directie gevangeniswezen DJI, mei 2006, herzien in 2008.

piw'ers toezicht. Als er meer dan 60 gedetineerden tegelijk luchten, dan houdt ook een derde piw'er op de luchtplaats toezicht. Tijdens de lucht houdt de centraalpost cameratoezicht op de omtrekbeveiliging bij de luchtplaats. De instructies met betrekking tot het luchten zijn opgenomen in het handboek met dienstinstructies voor de piw'ers uit 2008. Bij de in 2009 verrichtte ESA bleek dat het personeel zich niet altijd conform de landelijke eisen en de lokale dienstinstructie strategisch verspreid op de luchtplaats opstelde. Ten tijde van het inspectiebezoek was dat wel het geval. Veel personeelsleden zijn het echter niet met deze instructie eens. Bij geweldsincidenten zou de grote afstand tussen de toezichthouders op de luchtplaats ten koste kunnen gaan van de veiligheid. Daarbij komt dat verschillende geïnterviewden betwijfelen of de complexbeveiligers op de centraalpost wel voldoende cameratoezicht houden op situaties die voor de toezichthouders op de luchtplaats een mogelijk risico inhouden.

Bezoek

De PI Torentijd heeft een aantal maatregelen getroffen om te voorkomen dat gedetineerden met bezoekers verwisselen en daarna in plaats van de bezoeker de inrichting verlaten. Zo nemen gedetineerden in de bezoeksaal aan de ene zijde van de slangentafel plaats en bezoekers aan de andere zijde. Twee toezichthouders zien er tijdens het bezoek vanaf de kopse kanten van de bezoeksaal op toe dat gedetineerden en bezoekers niet verwisselen.

Van zowel bezoekers als gedetineerden stelt personeel de identiteit vast. Bij bezoekers gebeurt dit aan de hand van het identiteitsbewijs; bij gedetineerden maakt het personeel gebruik van biometrische apparatuur. Gedetineerden beschikken niet over een gedetineerdenpasje.¹³ Na afloop van het bezoek mogen bezoekers de inrichting pas verlaten nadat personeel de identiteit van de gedetineerden biometrisch heeft vastgesteld.

Om te voorkomen dat bezoek contrabande binnensmokkelt die gebruikt kan worden bij een ontvluchting, controleren de portiers bezoekers met een metaaldetectiepoortje en meegevoerde goederen met x-ray apparatuur.¹⁴ De portiers hebben een training gehad in het bedienen van de x-ray apparatuur. Verder zit in het doorlichtingsapparaat een testmodule om vast te stellen of het personeel wel voldoende

¹³ Als de biometrie uitvalt, dan vindt identificatie van de gedetineerden plaats op basis van gezichtsherkenning door de toezichthouders.

¹⁴ Binnenkomende personeelsleden en ambtelijk bezoek worden bij binnenkomst op dezelfde manier gecontroleerd als het relatiebezoek van gedetineerden. Bij het verlaten van de inrichting wordt het personeel aan steekproefsgewijze detectie onderworpen. De ISt heeft vastgesteld dat dit ook daadwerkelijk gebeurt. Gedetineerden die de inrichting tijdelijk hebben verlaten, worden bij terugkeer standaard geïnterviewd door medewerkers van de BAD-afdeling.

alert is op eventuele contrabande.

De PI Torentijd heeft er voor gekozen om vrouwelijke bezoekers, waarbij tijdens controle met het metaaldetectiepoortje ter hoogte van de borststreek een alarm afgaat, te controleren met handmatige metaaldetectieapparatuur. Als ook deze afgaat dient het beveiligingspersoneel de bezoeker vervolgens zonder nader onderzoek toegang te geven tot het bezoek. De directie heeft voor deze procedure gekozen omdat ze het niet gepast vindt om vrouwelijke bezoekers met een beugel-bh aan een nader onderzoek te onderwerpen.

Zoals ook in paragraaf 4.3 is aangegeven, worden de gedetineerden na relatiebezoek standaard gevisiteerd. Er zijn werkinstructies voor het bezoek. Bij de ESA in 2009 werd vastgesteld dat een enkele instructie toen niet werd toegepast. Dat is inmiddels hersteld, zij het dat het stelselmatig visiteren na afloop van het bezoek op gespannen voet staat met de steekproefsgewijze visitatie die in de werkinstructies voor de piw'ers is voorgeschreven.

Celinspecties

Celinspecties en controles van verblijfsruimten vonden in 2009 volgens de ESA niet conform geldende regelgeving plaats. Ook was er toen onvoldoende controle op de uitvoering en verslaglegging van inspecties van cellen en overige verblijfsruimten door leidinggevenden. De Interne Security Audit van de PI Torentijd stelde vast dat dit in het najaar 2010 nog steeds het geval was: 'Celinspecties vinden niet of nauwelijks plaats. Hoewel er door het afdelingshoofd daadwerkelijk op wordt gestuurd, blijkt dat personeel hier niet direct gehoor aan geeft....'. Tijdens het inspectiebezoek bleek er nog steeds geen verbetering te zijn opgetreden. Weliswaar schouwen piw'ers dagelijks de staat van de cellen, maar uitgebreide celinspecties vinden niet of nauwelijks plaats. In het verleden waren complexbeveiligers met deze taak belast; nu zijn dat de piw'ers van de verblijfsafdeling. In de interviews met de ISt gaven laatstgenoemden aan daar geen tijd voor te hebben.

Wel vinden regelmatig op indicatie bijzondere celinspecties plaats. Bij spitacties worden alle cellen van een afdeling grondig gecontroleerd. In de dienstinstructies voor de piw'ers is opgenomen dat wekelijks minimaal zes cellen uitgebreid dienen te worden geïnspecteerd. De instructies geven ook aan hoe zij zo'n celinspectie dienen uit te voeren.

Aanwezigheidscontrole

Vier keer per dag telt personeel op vaste tijdstippen de aanwezige gedetineerden. Dit gebeurt om 8.00 uur, 12.15 uur, 17.00 uur 's middags en om 23.00 uur. De resultaten van die tellingen vullen de piw'ers in op een formulier dat leidinggevenden per telmoment controleren en paraferen.

Penitentiaire Scherpste

De ESA uit 2009 signaleerde dat het veiligheidsbewustzijn bij de piw'ers tekort schoot en dat het middenkader personeel dat zich niet aan de instructies houdt, onvoldoende corrigeerde. Weliswaar heeft de leiding van de inrichting daarop actie ondernomen, maar tijdens de Interne Security Audit die de PI Torentijd in het najaar 2010 heeft laten verrichten, werden communicatie en sturing nog steeds als significante knelpunten benoemd: 'Algemeen is de sfeer in de organisatie dat men veel naar eigen inzicht doet en dat er weinig sturing is'.

Piw'ers geven tegenover de ISt aan dat het onderwerp penitentiaire scherpste enigszins is doodgebloed. Dat het teamoverleg regelmatig uitvalt, is daarbij een belangrijke handicap. Ook voelt het personeel zich niet altijd voldoende door zijn leidinggevendend aangesproken op het naleven van veiligheidsinstructies. Bovendien zou de leiding volgens verschillende bronnen zelf niet altijd het goede voorbeeld geven.

Statische beveiligingsaspecten

De bouwkundige en technische voorzieningen van de PI Torentijd zijn vanuit beveiligingsoptiek grotendeels op orde. Een uitzondering hierop vormt volgens de directie de noodzakelijke compartimentering van het gebouw om een gijzelings situatie beheersbaar te krijgen. Verder is de inrichting van de centraalpost onvoldoende overzichtelijk waardoor volgens geïnterviewden het risico bestaat dat de bewaarders niet altijd voldoende cameratoezicht (kunnen) houden. De inrichting heeft concrete plannen ter verbetering van de genoemde knelpunten. De Rijksgebouwendienst heeft deze plannen voorsnog echter niet in uitvoering genomen.

De werking van de technische beveiligingssystemen wordt periodiek gecontroleerd. Storingen worden soms snel en soms traag hersteld. Doorslaggevend is daarbij of de technische dienst van de inrichting het mankement kan en mag herstellen, of dat hiervoor een extern bedrijf moet worden ingeschakeld.

De biometrische apparatuur functioneert beter dan een tijd geleden. Toen viel die regelmatig uit.

Beveiliging

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Met betrekking tot het criterium beveiligingsvoorzieningen en -toezicht voldoen de uitvoering en de controle daarop beperkt. De belangrijkste knelpunten zijn het beperkte veiligheidsbewustzijn bij een deel van het personeel en het gebrek aan effectieve sturing door sommige leidinggevendend van medewerkers die zich niet aan instructies en afspraken houden. Er is in onvoldoende mate sprake van een aanspreekcultuur in de PI Middelburg. Ook het feit dat het teamoverleg op de verblijfsafde-

lingen regelmatig uitvalt, is niet bevorderlijk voor het bespreekbaar maken van veiligheidsrisico's. Verder verdient het feit dat nu niet of nauwelijks uitgebreide celinspecties plaatsvinden, bijzondere aandacht. Daar komt bij dat een aantal noodzakelijke bouwkundige en technische verbeteringen (centraalpost; extra cameratoezicht; gijzelingscompartimentering) nog niet is gerealiseerd. Tenslotte plaatst de Inspectie vraagtekens bij de manier waarop vrouwelijke bezoekers thans gecontroleerd worden. Deze laat ruimte voor het de inrichting inbrengen van metalen voorwerpen, zoals een GSM of een wapen. Het handmatig aan metaaldetectie onderwerpen van vrouwen met een van metaal voorziene bh is niet afdoende. Daarvoor zijn andere controlemethoden noodzakelijk.

Het beleid met betrekking tot de beveiliging voldoet overwegend aan de verwachtingen van de ISt. De dienstinstructies zijn niet allemaal up-to-date, maar de inrichting is doende om die te actualiseren.

Aanbevelingen aan de PI Torentijd

- Bevorder een groter veiligheidsbewustzijn en een navenant actiever handelen bij de medewerkers, en realiseer een effectievere sturing door leidinggevend op medewerkers die zich niet aan veiligheidsinstructies houden.
- Draag er zorg voor dat periodiek uitgebreide celinspecties plaatsvinden.
- Pas het controlebeleid ten aanzien van vrouwen met een van metaal voorziene bh aan.

Aanbeveling aan DJI

Realiseer in afstemming met de Rijksgebouwendienst alsnog de gewenste bouwkundige en technische beveiligingsvoorzieningen.

5.2 Toekenning verlof

criterium

Internationale regelgeving bepaalt dat (veroordeelde) gedetineerden in de gelegenheid moeten zijn om, op basis van een verlofsysteem, met verlof te kunnen gaan. In het Nederlandse bestel is dit systeem uitgewerkt in de ministeriële Regeling voor het tijdelijk verlaten van de inrichting waarin, naast het begeleide verlof, drie vormen van ongegeleid verlof zijn uitgewerkt: het algemeen verlof dat in het laatste jaar van de gevangenisstraf de mogelijkheid biedt om de inrichting voor maximaal 60 uur te verlaten; het regimesgebonden verlof dat met name is gekoppeld aan de regimes van beperkt en zeer beperkt beveiligde

inrichtingen en het incidentele verlof dat in bijzondere gevallen aan een gedetineerde kan worden toegekend.

Bevindingen

Het bureau selectie en detentiebegeleiding (BSD) bereidt de bespreking van verlofaanvragen en detentiefaseringsvoorstellen in het Multi Disciplinair Overleg van de afdeling voor. Adviezen van het MDO worden vervolgens in de zogeheten Vrijhedencommissie (VC) besproken. De VC staat onder leiding van de vestigingsdirecteur en bestaat verder uit het hoofd Gedetineerdzaken. De commissie neemt beslissingen over adviezen waarin de vestigingsdirecteur zelfstandige bevoegdheid heeft. Verder stelt de commissie onder meer adviezen vast aan de Selectiefunctionaris met betrekking tot verlofverlening, detentiefasering, voorwaardelijke invrijheidsstelling en reïntegratietrajecten.

Als het Openbaar Ministerie een zogenaamde executie-indicator heeft geplaatst, vraagt het BSD stevast het advies van het OM.

Het initiatief voor het aanvragen van verlof berust bij de gedetineerde.

Ten behoeve van gedetineerden die in aanmerking komen voor algemeen verlof (AVG), stelt het BSD samen met de gedetineerde een verlofschema op wanneer deze zijn eerste verzoek voor AVG doet.

Hoewel de meeste gedetineerden bekend zijn met de mogelijkheid van AVG, verifieert het BSD niet systematisch of zij daar ook daadwerkelijk gebruik van maken. Hetzelfde geldt overigens voor verzoeken tot overplaatsing in het kader van detentiefasering.

Een aantal gedetineerden geeft aan niet altijd feedback te krijgen van het BSD over de stand van zaken met betrekking tot verzoeken tot overplaatsing, verlof etc. Het BSD geeft aan zich hier niet in te herkennen, maar bevestigt wel dat de communicatie wegens tijdgebrek niet altijd optimaal kan zijn.

De werkwijze met betrekking tot het verlenen van of het adviseren over vrijheden aan gedetineerden is gedocumenteerd in een landelijke procesbeschrijving voor zowel het MDO als de VC. In dit document zijn de verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de verschillende betrokken inrichtingsfunctionarissen beschreven. Er is geen lokaal toegesneden procesbeschrijving.

In het kader van de P&C-cyclus rapporteert de inrichting aan de sectordirectie Gevangeniswezen. In de gehele PI Torentijd heeft zich in 2010 één gedetineerde tijdens verlof onttrokken aan de detentie.

Toekenning verlof

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Het beperkte aantal gedetineerden dat niet is teruggekeerd van verlof, maakt dat er voor de ISt geen aanleiding is voor een nadere analyse van het verlofbeleid.

Het handboek Selectie en Detentiebegeleiding van DJI schrijft voor dat het BSD een algemeen verlofschema opstelt. In de PI Torentijd wacht men tot de gedetineerde zelf het initiatief neemt. Het zelfde geldt voor verzoeken tot overplaatsing in het kader van detentiefasering. Daardoor bestaat het risico dat sommige gedetineerde ten onrechte geen of niet tijdig aanspraak maken op verlof- en detentiefaseringmogelijkheden. Verder dient het BSD er alert op te zijn feedback te geven aan gedetineerden die zich met een verzoek of een vraag tot het bureau hebben gewend. Alles bij elkaar genomen voldoet de uitvoering overwegend, maar niet volledig.

Het verlofbeleid is grotendeels naar behoren vastgelegd en de check op de uitvoering is eveneens in orde.

Aanbevelingen

- Voer als werkwijze in dat voor alle gedetineerden die in aanmerking komen voor algemeen verlof, tijdig een verlofschema wordt opgesteld en doe hetzelfde met betrekking tot verzoeken tot overplaatsing in het kader van detentiefasering.
- Maak afspraken wanneer het BSD feedback dient te geven aan gedetineerden die zich met een verzoek of een vraag tot het bureau hebben gewend.

5.3 Voorwaardelijke invrijheidstelling

 criterium

Op 1 juli 2008 is de Wet voorwaardelijke invrijheidstelling van kracht geworden. De voorwaardelijke invrijheidsstelling (v.i.) houdt in dat een gedetineerde na zijn invrijheidstelling een proeftijd heeft waarin hij zich moet houden aan bepaalde voorwaarden. Houdt hij zich niet aan de voorwaarden dan kan de v.i. worden herroepen. Naast het opleggen van voorwaarden is het ook mogelijk om tijdens de detentie de v.i. uit te stellen of geheel achterwege te laten. In een dergelijk geval vordert het OM het uitstel of het achterwege laten van de v.i. bij de rechter die over de vordering beslist. Bij dit besluit wordt het gedrag van de gedetineerde in detentie meegewogen: als iemand zich ernstig misdraagt in de p.i., dan kan de invrijheidstelling worden uitgesteld. Het oogmerk van v.i. is een bijdrage leveren aan het verminderen van de recidive en daarmee aan het vergroten van de veiligheid in de samenleving.

Voor DJI is de belangrijkste taak het uitbrengen van advies aan het OM over het opleggen van de bijzondere voorwaarden en eventueel over uitstel of achterwege laten van de v.i. Ook heeft DJI een taak in het signaleren van de datum waarop een gedetineerde in aanmerking komt voor v.i. De IST beoordeelt de toepassing van de v.i.-regelgeving door de p.i.

Bevindingen

Het Centraal Justitieel Incassobureau verstuurt de opdracht voor een v.i.-advies aan het bureau selectiefunctionarissen (BSF) van DJI. Het BSF signaleert vervolgens in het digitale informatiesysteem TULP-Selectie dat de inrichting een v.i.-advies dient voor te bereiden. Binnen de PI Torentijd is de procedure daarna vergelijkbaar met die bij andere onderdelen van het vrijhedenbeleid. Dat betekent dat het BSD de verblijfsafdelingen en andere relevante disciplines vraagt om een bijdrage te leveren aan de advisering. De deelnemers aan het MDO zetten alle rapportages naast elkaar en brengen een advies uit aan de Vrijhedencommissie. De VC stelt vervolgens het definitieve advies vast. De uitvoering van de v.i.-procedure levert weinig problemen op. Wel komt het af en toe voor dat de inrichting het verzoek om een v.i.-advies op te stellen te laat binnenkrijgt. Het kan dan gebeuren dat een gedetineerde inmiddels al op vrije voeten is. De landelijke v.i.-procedure is op het intranet van de inrichting door de medewerkers in te zien. De VC controleert de kwaliteit en de tijdigheid van de v.i.-adviezen. Het BSF doet dat in tweede instantie nogmaals.

VI

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Het beleid en de (check op) de uitvoering van de v.i.-regeling in de PI Torentijd voldoen aan de gestelde eisen.

5.4 Conclusie

De Inspectie is bezorgd over het onvoldoende veiligheidsbewustzijn bij een deel van het personeel en het gebrek aan effectieve sturing door sommige leidinggevendenden van medewerkers die zich niet aan instructies en afspraken houden. Dit punt is eerder gesignaleerd tijdens security audits in 2009 en 2010. Het feit dat nu niet of nauwelijks uitgebreide celinspecties plaatsvinden, verdient eveneens bijzondere aandacht. Daar komt bij dat een aantal noodzakelijke bouwkundige en technische verbeteringen (centraalpost; extra cameratoezicht; gijzelingscompartimentering) nog niet is gerealiseerd. De IST beveelt het hoofdkantoor DJI dan ook aan om die gewenste bouwkundige en

technische beveiligingsvoorzieningen alsnog te realiseren.
Op enkele verbeterpunten na voldoet de inrichting aan de criteria met betrekking tot het verlenen van verlof en het adviseren over v.i.

6

Maatschappelijke reïntegratie

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een tweetal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de maatschappelijke reïntegratieactiviteiten in de PI

Torentijd. Elke paragraaf opent met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie in welke mate de p.i. de gedetineerden voorbereidt op hun terugkeer in de vrije samenleving en in welke mate zij inspanning levert om het risico van recidive te verminderen.

6.1 Voorbereiding nazorg

criterium

Artikel 107 lid 4 van de European Prison Rules wijst op het belang van nauwe samenwerking met instanties in de vrije samenleving om gedetineerden voor te bereiden op hun terugkeer. Om hieraan vorm te geven is enige jaren geleden in het Nederlandse gevangeniswezen de functie van medewerker maatschappelijke dienstverlening (mmd'er) geïntroduceerd. De mmd'er moet een coördinerende brugfunctie vervullen tussen de ingesloten gedetineerde en maatschappelijke instanties waar de gedetineerde, na afloop van zijn detentie, veelal van afhankelijk is. Op grond van hun functiebeschrijving dienen de mmd'ers gedetineerden bij binnenkomst in een inrichting binnen tien dagen te screenen op vier aandachtsgebieden: identiteitsbewijs, inkomen, onderdak en zorg. Daarnaast dienen zij gemeenten te informeren over en te betrekken bij het oplossen van eventuele knelpunten op genoemde gebieden. Een en ander is uitgewerkt in de instructie 'Werkprocessen MMD' van de DJI.

Bevindingen

De aan de inrichting verbonden mmd'ers screenen nieuwe gedetineerden op de leefgebieden werk, inkomen, huisvesting, zorg, schuld en identiteitspapieren. Met kortgestraften, tot en met 14 dagen detentie, vindt er geen screeningsgesprek plaats. De screening verloopt via de landelijk vastgestelde richtlijnen. Daarbij wordt een dag na inschrijving van de gedetineerde in TULP-GW een zogenaamd DPAN-dossier aangemaakt; DPAN staat voor Digitaal Platform Nazorg. Vervolgens legt de mmd'er digitaal contact met de gemeente van herkomst van de gedetineerde. Die gemeente dient vervolgens binnen vijf werkdagen volgens een vast format informatie aan te leveren die relevant is voor de voorbereiding op de nazorg. Met deze achtergrondinformatie gaat de

mmd'er in gesprek met de gedetineerde. Hoewel het proces volgens het MMD goed is ingericht, zijn niet alle gemeentes even snel in het aanleveren van informatie. Het komt ook voor dat de mmd'er zonder gegevens van de gemeente van herkomst een screening moet uitvoeren. In het Jaarverslag van 2010 is te lezen dat het doel was om in 2010 bij 90% van de gedetineerden een inkomstenscreening te houden. Dit percentage is ruimschoots gehaald.

Volgens de landelijk voorgeschreven mmd-werkwijze moet een penitentiaire inrichting uiterlijk acht weken voor de ontslagdatum van een gedetineerde een overdrachtsdocument opsturen aan de gemeente van herkomst. In de praktijk gebeurt dat ook. In 2010 zijn de volgende resultaten behaald met betrekking het realiseren van nazorgvoorzieningen: 80% van de gedetineerden had bij ontslag uit de inrichting een identiteitsbewijs; 35% had na detentie werk of inkomen; 70% had huisvesting voor 18% van de gedetineerden heeft overdracht naar een zorginstelling plaatsgevonden. Met uitzondering van het realiseren van huisvesting (streven was 80%) zijn hiermee de doelen die de PI Torentijd zich voor 2010 had gesteld, gehaald.

De gedetineerden zijn zeer tevreden over de snelheid waarmee het mogelijk is om in contact te komen met de mmd'ers en over de ondersteuning die zij bieden. Er vindt geen intensieve controle plaats op het werk van de mmd'ers. Het mmd-team is in hoge mate zelfsturend.

Sinds medio 2010 neemt een mmd'er deel aan het Veiligheidshuis Zeeland, dat in Vlissingen is gehuisvest. Dit Veiligheidshuis is in ontwikkeling. De contacten met de gemeenten verlopen voornamelijk via het Veiligheidshuis. Ten tijde van het inspectiebezoek was nog geen definitief samenwerkingsconvenant vastgesteld. Dit convenant was al wel in concept beschikbaar. Samenwerking met andere ketenpartners vindt plaats of wordt gezocht. De Sociale Dienst Zeeland en woningbouwcorporaties komen naar de inrichting om voorlichting te geven aan gedetineerden over bijvoorbeeld een uitkering of urgentieverklaring.

Nazorg

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De uitvoering voldoet aan de verwachtingen. De mmd'ers werken volgens de landelijk voorgeschreven richtlijnen en ze slagen er in voor nieuwe gedetineerden de behoefte aan nazorg in kaart te brengen. Dat de gemeenten er niet altijd in slagen om de gevraagde informatie tijdig aan te leveren, is het MMD van de PI Torentijd niet aan te rekenen. Het nazorgbeleid voldoet. De richtlijnen MMD en de doelstelling nazorg

liggen vast en de samenwerkingsafspraken met de gemeenten worden vastgelegd in een convenant.

Omdat er geen intensieve controle plaatsvindt op de werkzaamheden van de mmd'ers voldoet de check op de uitvoering overwegend aan de verwachtingen.

6.2 Reïntegratietrajecten

Criterion

Artikel 2, lid 2 van de Penitentiaire beginselenwet formuleert de reïntegratiedoelstelling van het Nederlandse gevangeniswezen: de tenuitvoerlegging van de straf dient zo veel mogelijk dienstbaar te worden gemaakt aan de terugkeer in de samenleving. Dat kan op verschillende manieren gebeuren. In het huidige beleid ligt het accent op een methodiek om gedetineerden die daartoe gemotiveerd of te motiveren zijn, aan trainingen te onderwerpen die hun vaardigheden vergroten. Vervolgens is het beleid erop gericht zowel in de inrichting als bij relevante instanties aansluiting te bewerkstelligen met maatschappelijke vervolgvorzieningen.

Bevindingen

In november 2009 heeft de ISt de PI Torentijd bezocht in het kader van een landelijk themaonderzoek naar het samenwerkingsmodel Terugdringen Recidive (TR).¹⁵ De conclusie van dit themaonderzoek was dat het samenwerkingsmodel in de praktijk niet goed functioneert. Zo worden termijnen voor het opstellen van een reïntegratieplan veelal niet gehaald en worden geïndiceerde gedragsinterventies vaak niet gerealiseerd. Deze problemen golden destijds ook voor de PI Torentijd.

Reïntegratieplanning

In het verlengde van het themaonderzoek van de ISt is er inmiddels een andere TR-aanpak ontwikkeld. De nieuwe methode staat landelijk bekend als 'Binnen Beginnen'. De PI Torentijd heeft twee trajectbegeleiders die sinds juni 2011 volgens deze 'Binnen Beginnen' methode werken. Het Coördinatiebureau TR in de PI Vught geeft aan welke gedetineerden in de PI Torentijd in aanmerking komen voor een reïntegratietraject. Dat zijn gedetineerden met een strafrestant van

¹⁵ Samenwerkingsmodel Terugdringen Recidive. ISt, september 2010.

TR staat voor een systematische trajectbenadering op basis van de zogeheten 'What Works' methode met als doel de recidivekans van gedetineerden te verminderen. Daartoe wordt voor gemotiveerde gedetineerden met een strafrestant van minstens vier maanden samen met de reclassering een reïntegratieplan opgesteld.

minimaal vier maanden en maximaal twee jaar. Vervolgens zoekt het coördinatiebureau uit of de reclassering het afgelopen jaar een RiSc heeft afgenomen. Is dat het geval dan bespreekt de trajectbegeleider met de gedetineerde of deze wil deelnemen aan een reïntegratietraject. Is ook dat het geval dan tekent deze een overeenkomst en moet er binnen tien dagen een reïntegratieplan geschreven worden. Indien er geen actuele RiSc beschikbaar is, dan geeft de inrichting de reclassering opdracht om alsnog een reclasseringsadvies te geven. De reclassering geeft aan dat de samenwerking met betrekking tot het opstellen van de rapporten soepel verloopt. Het opstellen van reïntegratieplannen levert binnen de PI Torentijd geen problemen op. De uitvoering ervan laat echter te wensen over.

Gedragsinterventies

De PI Torentijd biedt intramuraal geen gedragsinterventies aan. Door de kleinschaligheid van de inrichting is het niet mogelijk om de minimale groepsgrootte voor het starten van groepstrainingen te behalen. Er zijn pogingen gedaan om dit probleem op te lossen door gedragsinterventies binnen de inrichting aan te bieden door zowel gedetineerden als niet-gedeteneerde justitiabelen in een groep te plaatsen. Dit plan is tot nu toe om veiligheidsredenen echter niet doorgegaan. Wel komt het voor dat de reclassering of een instelling als de forensische polikliniek De Waag gedragsinterventies aanbieden tijdens de laatste straffase (ZBBI, PP, v.i.). Dan kunnen de gedragsinterventies namelijk buiten worden uitgevoerd.¹⁶

Op bestuurlijk niveau is er behalve in het Arrondissementaal Justitieel Beraad geen structureel contact met de leiding van de reclasseringsorganisaties. Er worden wel gelegenhedaafspraken gemaakt.

De gedetineerden zijn uiterst negatief over de reïntegratieaanpak van de PI Torentijd: “Er komt niemand langs, er gebeurt niets en het heeft geen effect”, en “Er worden wel plannen gemaakt, maar die worden niet uitgevoerd”.

Onderwijs

De inrichting heeft een beperkt aanbod aan onderwijs. Er is geen wachtlijst voor onderwijsactiviteiten. Het aanbod bestaat uit basisvaardigheden Nederlands, Nederlands voor anderstaligen, Engels, lezen en schrijven, basisvaardigheden op de computer en het voorbereiden op

---

¹⁶ Zo kunnen gedetineerden die in de (Z)BBI verblijven deelnemen aan de CoVa-training die de reclassering in Middelburg twee tot drie maal per jaar extramuraal organiseert.

een VCA-certificaat. Iedere gedetineerde kan één tot twee uur per week onderwijs volgen onder begeleiding van een parttime aan de inrichting verbonden onderwijzeres. Dan zitten alle gedetineerden die onderwijs volgen door elkaar. Een homogene klas om bijvoorbeeld op te leiden tot een VCA-certificaat is niet mogelijk. Daarvoor is voor het onderwijs nog te weinig tijd ingeroosterd. Met de invoering van het nieuwe dagprogramma als onderdeel van Modernisering Gevangeniswezen zal dit mogelijk verbeteren. Ook de commissie van toezicht dringt aan op versterking van het onderwijsaanbod.

Bij een gedetineerde die zich aanmeldt, neemt de onderwijzer een intake af en maakt zij een inschatting van het taalniveau. Een gedetineerde kan, als hij dat zelf kan betalen, er ook voor kiezen om bij een externe instelling schriftelijk onderwijs te gaan volgen. Bij goede studieresultaten kan de PI Torentijd dan op een later moment besluiten om de kosten (deels) te vergoeden. Ten tijde van het inspectiebezoek waren enkele gedetineerden op de houtwerkplaats aangemeld voor een leertraject bij het ROC in Middelburg. Deze trajecten zijn nog niet goed geïntegreerd in de aanpak van Binnen Beginnen. De opzet is om dergelijke leerwerktrajecten vaker te gaan aanbieden en op meer opleidingsgebieden samenwerking met externe instellingen te zoeken.

Reïntegratie

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De reïntegratieactiviteiten in de PI Torentijd zijn te beperkt en voldoen onvoldoende aan de verwachtingen. Hetzelfde geldt voor de check op de uitvoering. Er worden wel reïntegratieplannen opgesteld, maar deze komen voor wat betreft gedragsinterventies niet of nauwelijks tot uitvoering. Dit heeft alles te maken met het geringe aantal afgestrafte gedetineerden dat hiervoor in aanmerking komt. Om tot een realistische reïntegratieaanpak te komen is het nodig om grotere aantallen gedetineerden die daarvoor in aanmerking komen, samen te plaatsen. Het plannen van reïntegratietrajecten die vervolgens niet kunnen worden gerealiseerd is contraproductief en onverantwoord. Het beleid als zodanig voldoet overwegend, omdat de nieuwe aanpak 'Binnen Beginnen' landelijk is vastgelegd. Dat neemt niet weg dat een schriftelijke samenwerkingsovereenkomst met de reclasseringsorganisaties in Zeeland gewenst is. Ook verdient het aanbeveling om die samenwerking periodiek op bestuurlijk niveau te evalueren.

Aanbeveling aan DJI

Overweeg om gedetineerden in de PI Torentijd die gezien hun strafresistant in aanmerking komen voor de methode Binnen Beginnen, voor het ondergaan van gedragsinterventies over te plaatsen naar een andere penitentiaire inrichting of vice versa.

Aanbevelingen aan de PI Torentijd

- Breid het onderwijsaanbod uit.
- Stel concrete samenwerkingsafspraken op met de reclasseringsorganisaties in Zeeland en evalueer de uitvoering hiervan in gestructureerd periodiek overleg.

6.3 Conclusie

De inzet van de PI Torentijd op reïntegratie van gedetineerden is onvoldoende. Voor een belangrijk deel komt dit doordat er zo weinig gevangenisplaatsen zijn. Daardoor zijn groepsgebonden gedragsinterventies nauwelijks te realiseren. Ook onderwijsactiviteiten zijn er nog slechts in beperkte mate.

Daar staat tegenover dat de medewerkers maatschappelijke dienstverlening actief zijn om de voor gedetineerden noodzakelijke nazorgvoorzieningen te realiseren. De samenwerking met de verschillende gemeenten in Zeeland is nog in ontwikkeling en kan worden uitgebouwd.

7 Organisatieaspecten

Van de organisatieaspecten beziet de Ist die aspecten die direct invloed hebben op de kwaliteit van het primaire detentieproces. Dit hoofdstuk gaat in op vier organisatieaspecten. Ook in dit hoofdstuk openen de paragrafen met een standaardtekst die kort de maatstaf beschrijft die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie over de vier organisatieaspecten personeelsmanagement, communicatie, integriteit en evaluatie.

7.1 Personeelsmanagement

criterium

(Internationale) regelgeving stelt eisen aan het management en personeel van inrichtingen. Zo moet het personeel doordrongen zijn van de doelstelling van het gevangeniswezen en dient het management leiding te geven aan de processen die leiden tot het behalen van die doelstellingen. Ook moet inrichtingspersoneel zorgvuldig worden geselecteerd met nadruk op integriteit, menselijkheid, professionaliteit en geschiktheid voor het complexe werk. Verder moeten vaardigheden die relevant zijn voor het werk kunnen worden onderhouden en verbeterd door aanvullende opleidingen.¹⁷

De sectordirectie gevangeniswezen volgt per inrichting de gang van zaken door middel van de jaarlijkse opgave van prestatie-indicatoren die onderdeel uitmaakt van de planning-en-controlcyclus. Prestatie-indicatoren zijn ondermeer de veiligheid en het welbevinden van het personeel, het arbeidsverzuim, de mate waarin functioneringsgesprekken worden gevoerd en een checklist borging competentie management. Ook kijkt de Ist naar de verzuimcijfers waarvoor een streefpercentage van 5 procent wordt gehanteerd.

Bevindingen¹⁸

De PI Torentijd maakte in het verleden samen met de PI Dordtse Poorten deel uit van het penitentiaire cluster PI Zuid-West. Inmiddels is de PI Middelburg, waarvan de locatie Torentijd verreweg het grootste deel uitmaakt, een zelfstandige inrichting. De plaatsingsprocedure in het kader van deze reorganisatie is inmiddels afgerond.

¹⁷ Bron: European prison rules hoofdstuk V; Standard Minimum Rules, artikel 47 en verder.

¹⁸ In dit inspectierapport ontbreken de uitkomsten van het in 2007 gehouden medewerkers-trevredenheidsonderzoek (BASAM), omdat de resultaten daarvan inmiddels zijn verouderd.

Personeelsformatie

De P&C-documenten van de PI Torentijd signaleren een spanning tussen de benodigde personele formatie en het beschikbare financiële kader. Dat kwam naar voren bij het doorrekenen van de benodigde formatie om het nieuwe dagprogramma in het kader van het programma Modernisering Gevangeniswezen te kunnen realiseren. Als kleine inrichting zou de PI Middelburg volgens de nieuwe rekenregels extra personeel moeten inzetten. De directie geeft aan dat de inrichting daarvoor financieel niet wordt gecompenseerd en dat het inrichtingsbudget dan ook niet realistisch is. Over 2010 was er dan ook een negatief financieel saldo van €601.690,-.

Eén van de maatregelen die de inrichting heeft getroffen om te trachten de boekhouding sluitend te krijgen, is het in gebruik houden van de oorspronkelijk als reservecapaciteit bedoelde meerpersoonscellen. In paragraaf 3.1 is gewezen op de gevolgen hiervan: het perspectiefloos lange meerpersoonscelgebruik levert bij gedetineerden frustratie en agressie op.

Planning personeelsinzet

De personeelsplanning en het opstellen van dienstroosters leverden de afgelopen periode eveneens de nodige problemen op. In 2010 is deze planning gecentraliseerd, maar het inrichtingsbrede planningsbureau is in 2010 niet goed uit de verf gekomen. Het gevolg was dat de personeelsinzet onvoldoende efficiënt is geweest.

Daar komt bij dat het Shared Service Center van DJI niet tijdig informatie heeft verschaft over het overwerk in de inrichting. Het plan was om in 2010 geen overwerkuren meer uit te hoeven betalen. Pas aan het einde van dat jaar werd echter duidelijk dat er toch nog meer dan 2000 overuren waren gedraaid. Deze informatie kwam te laat om hier nog op bij te kunnen sturen.

Het executieve personeel klaagt over de hoge werkdruk en problemen met hun inroostering. Het komt frequent voor dat piw'ers op een andere afdeling worden ingezet of dat bewaarders met piw-taken worden belast, en dat vanwege personeelstekort de voor teamoverleg en personeelssport ingeroosterde uren worden ingetrokken.

De Arbeidsinspectie (AI) heeft de inrichting in juni 2011 bezocht en naar aanleiding daarvan een waarschuwingsbrief gestuurd. Daarin geeft de AI aan een overwegend positieve indruk te hebben gekregen van de arbeidsomstandigheden. Desondanks heeft de AI enkele overtredingen vastgesteld. Eén daarvan is dat nog geen verdiepend onderzoek heeft plaatsgevonden naar de werkdruk van het personeel. Een andere overtreding is dat niet alle (executieve) medewerkers de module 'agressie en geweld', onderdeel van de basis beroepsopleiding, hebben gevolgd.

Opleiding

In de jaarlijkse functioneringsgesprekken inventariseren leidinggeven- den de wens en de noodzaak tot het volgen van opleidingen en trainingen. Medewerkers die al een opleiding volgen, krijgen de gelegenheid om deze af te maken. Het verlenen van faciliteiten voor nieuwe opleidingen is vanwege de financiële problematiek in de PI Torentijd, minder vanzelfsprekend. Niet-functiegebonden opleidingen schieten er bij in. Het komt echter ook voor dat nieuwe piw'ers en andere medewerkers lang moeten wachten voordat zij de basis beroeps- opleiding (BBO) kunnen volgen. In paragraaf 4.2. is aangegeven dat het executief personeel het een veiligheidsrisico vindt dat deze medewer- kers in de tussentijd wel volledig worden ingezet.

De afdelingshoofden hebben trainingen in het kader van het project 'Leidinggeven als professie' gevolgd.

Monitoring

De inrichting monitort in het kader van haar P&C-cyclus verschillende kengetallen die relevant zijn voor het te voeren personeelsbeleid.

Het ziekteverzuim van het personeel bedroeg in 2010 3,6%; dat is minder dan de landelijke DJI-norm van 5%.

In hetzelfde jaar is met 86% van de medewerkers een functioneringsge- sprek gevoerd; iets minder dan het streefpercentage van 90%.

Voor de externe mobiliteit gold voor 2010 een streefpercentage van 3%.

Met een personeelsuitstroom van 4% heeft de inrichting hier ruim- schoots aan voldaan.

Personeel

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De uitvoering en het beleid met betrekking tot het criterium perso- neelsmanagement voldoen in beperkte mate aan de verwachtingen van de ISt. De personeelplanning levert problemen op en het duurt soms lang voordat medewerkers de basis beroepsopleiding kunnen volgen. Hoewel de executieve medewerkers aangeven dat de werkdruk hoog is, leidt dit niet tot een verhoogd ziekteverzuim. Integendeel, het ziekte- verzuim onder de medewerkers van de PI Torentijd is in vergelijking met andere penitentiaire inrichtingen opvallend laag. De check op de uitvoering voldoet grotendeels. De inrichting monitort de nodige kengetallen met betrekking tot het personeelsmanagement, maar moet de ook door de Arbeidsinspectie gewenste analyse van de werkdruk nog uitvoeren.

Aanbeveling

Draag er zorg voor dat executieve medewerkers tijdig aan de basis beroepsopleiding kunnen deelnemen.

7.2 Communicatie

criterium

De European Prison Rules refereren in artikel 87 lid 1 aan de beschikbaarheid van een optimale communicatiestructuur binnen de inrichting.

Bevindingen

Veel medewerkers noemen de kleinschaligheid en de korte, vaak informele communicatielijnen als belangrijke positieve aspecten van het werken in de PI Torentijd. Dat neemt niet weg dat zij in de interviews ook de nodige knelpunten signaleren. Een knelpunt dat vele geïnterviewden naar voren brengen, is het ontbreken van een aanspreekcultuur. Dat geldt niet alleen voor medewerkers onderling, maar ook sommige leidinggevendenden zouden er moeite mee hebben om medewerkers op ongewenst gedrag aan te spreken en in het verlengde daarvan zonodig corrigerende actie te ondernemen. Zoals in paragraaf 5.1 is aangegeven voelt het personeel zich onvoldoende door zijn leidinggevendenden aangesproken op het naleven van veiligheidsinstructies.

Hoewel de verticale communicatie tussen de directie en de werkvloer de afgelopen jaren is verbeterd, verloopt die nog niet altijd even soepel. Zo nemen slechts weinig medewerkers deel aan de inrichtingsbrede bijeenkomsten die de directie over het programma Modernisering Gevangeniswezen heeft georganiseerd. Aan een recente lunchbijeenkomst had volgens de directie zelfs maar één piw'er deelgenomen. Vanwege deze geringe belangstelling heeft de directeur er nu voor gekozen om de afdelingen langs te gaan om het gedachtegoed van MGW te bespreken.

Om de beleidsinformatievoorziening ten behoeve van de medewerkers te verbeteren, heeft de directie een medewerker tijdelijk belast met de taken van communicatiemedewerker en is er recent een nieuwsbrief ingevoerd.

In dit rapport is al meermaals geconstateerd dat het teamoverleg bij het executieve personeel er vaak bij in schiet. Het gevolg is dat voor het werk noodzakelijke informatie niet kan worden uitgewisseld. In de vorige paragraaf is gemeld dat de Arbeidsinspectie naar aanleiding van een bezoek in juni 2011 een waarschuwingsbrief aan de PI Torentijd heeft gericht. Het onvoldoende doorgang vinden van het werkoverleg is daarin als één van de overtredingen bestempeld. De directie heeft aan de ISt aangegeven dat er met de aanstaande nieuwe dienstroostering

meer garantie zal zijn dat het wekelijkse teamoverleg ook daadwerkelijk doorgang kan vinden. Van de teamoverleggen die doorgang vinden, worden doorgaans wel verslagen gemaakt. Die zijn digitaal te raadplegen.

Belangrijke interdisciplinaire overlegvormen binnen de inrichting zijn het Multi Disciplinaire Overleg (MDO), het Managementoverleg, het Middenkaderoverleg (MKO) en het Psycho Medisch Overleg (PMO).¹⁹ Elke afdeling heeft om de week een MDO.

Het MDO is gericht op het bespreken en bewaken van de detentieplannen van individuele gedetineerden aan de hand van rapportages van de deelnemende disciplines: piw'ers en hoofd van de betreffende afdeling, medewerker BSD, verpleegkundige, vertegenwoordiger afdeling Arbeid, medewerker maatschappelijke dienstverlening, trajectbegeleider TR/Binnen Beginnen en de psycholoog. Het MDO is volgens de gesprekspartners van de ISt voor verbetering vatbaar. De rapportages zijn niet altijd aanwezig of van onvoldoende kwaliteit (zie ook paragraaf 3.3). Het Middenkaderoverleg vindt eenmaal per twee weken plaats met als deelnemers de plaatsvervangend vestigingsdirecteur, het hoofd Veiligheid en alle afdelingshoofden. De andere weken nemen alleen de afdelingshoofden deel en de directie niet. Dit overleg is vooral belangrijk om informatie uit te wisselen tussen verblijfsafdelingen en andere disciplines en om de verschillende werkwijze op elkaar af te stemmen. Er is de afgelopen tijd fors geïnvesteerd in dit overleg en verschillende deelnemers hebben waardering voor het open karakter ervan. In het MKO durft men elkaar in toenemende mate aan te spreken.

De uitgangspunten van de interne communicatie in de PI Torentijd en de verschillende overlegvormen zijn beschreven in een inrichtingsbreed communicatieplan dat ten tijde van het inspectiebezoek nog niet definitief was vastgelegd.

Monitoring heeft in zoverre plaatsgevonden dat in verschillende interne onderzoeken die de afgelopen jaren zijn gehouden, is gewezen op tekortkomingen. Deze signaleringen hebben geleid tot een evaluatie van de interne communicatie en tot het bovengenoemde concept-communicatieplan.

Er is geen actieve sturing op het doorgaan van de teamoverleggen op de verblijfsafdelingen.

---

¹⁹ Het PMO vindt wekelijks plaats. Deelnemers zijn de medische staf (verpleegkundige en hoofd Zorg), de psycholoog en de psychiater. De huisarts neemt geen deel aan het PMO. Het PMO bespreekt (psycho)medische casuïstiek en speelt een sleutelrol als het om de wenselijke (psycho)medische vervolgoorzieningen in aansluiting op de detentie gaat. Zie ook paragraaf 2.7.

Communicatie

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Hoewel er korte informele communicatielijnen zijn in de PI Torentijd, voldoet de communicatie in zijn algemeenheid slechts beperkt aan de verwachtingen. Het overleg van de executieve teams gaat vaak niet door, het MDO staat nog in de kinderschoenen, er ontbreekt een aanspreekcultuur en de verticale communicatie verloopt moeizaam.

Het beleid en de check op de uitvoering voldoen grotendeels. De communicatiestructuur is in concept beschreven en er is voldoende besef dat de interne communicatie verbetering behoeft.

Aanbevelingen

- Garandeer het doorgaan van het teamoverleg op de verblijfsafdelingen en stuur daarop.
- Zie erop toe dat het middenkader voldoende doortastend optreedt als medewerkers zich niet aan afgesproken werkwijzen houden en blijk geven van een werkhouding die niet correspondeert met het gewenste beleid.

7.3 Integriteit

Criterion

Behalve het gegeven dat artikel 77 van de European Prison Rules het belang van integriteit benoemt, is er geen sprake van algemeen geldende regelgeving voor integriteit. Wel is integriteit een regelmatig terugkerend speerpunt in de planning-en-controlcyclus van de sector Gevangeniswezen. De ISt verwacht integer handelen van iedere medewerker die betrokken is bij de vormgeving van detentie in het belang van de medewerkers zelf, de gedetineerden en de organisatie.

Bevindingen

In het verleden (2007) heeft in de inrichting onderzoek plaatsgevonden naar ongewenste omgangsvormen bij het personeel. Deze 'Monitor Agressie en Geweld' liet toen onder meer zien dat medewerkers in de PI Torentijd in vergelijking met medewerkers van andere penitentiaire inrichtingen vaker last hebben van ongewenste seksuele aandacht, intimidatie en lichamelijk geweld. Deze onderzoeksresultaten zijn inmiddels verouderd. Ten tijde van de inspectie waren de resultaten van herhaald onderzoek in 2011 nog niet beschikbaar.

De respondenten van de ISt zagen integriteit ten tijde van het inspectiebezoek niet als een groot probleem in de PI Torentijd. Er zijn vier vertrouwenspersonen waar personeel dat ongewenst gedrag van collega's vermoedt of signaleert, contact mee kan opnemen. In 2010

zijn er in totaal drie meldingen gedaan bij de vertrouwenspersonen. In één geval heeft de directie disciplinaire maatregelen genomen tegen het betrokken personeelslid.

De inrichting beschikt over een integriteitsprotocol, dat medewerkers op het intranet kunnen raadplegen. Dat geldt ook voor de gedragscode 2011-2014 van DJI.

Integriteit

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De uitvoering voldoet overwegend. De PI Torentijd kent weinig meldingen van integriteitsschendingen. Het is echter zaak om het thema integriteit in het teamoverleg levend te houden. Dit overleg gaat nu immers regelmatig niet door.

Het beleid met betrekking tot de integriteit van de medewerkers voldoet. Dat geldt ook voor de check op de uitvoering, omdat de vertrouwenspersonen de meldingen van mogelijke integriteitsschendingen registreren.

Aanbeveling

Houdt het integriteitsbesef levend, bijvoorbeeld door het regelmatig in de teamoverleggen aan de orde te stellen.

7.4 Evaluatie

Om een goede kwaliteit van de uitvoering van primaire processen te waarborgen is het van essentieel belang om de uitvoeringspraktijk periodiek te evalueren en het beleid en/of de uitvoering naar aanleiding daarvan bij te stellen.

In een aantal opzichten doet de PI Torentijd dat ook. In de planning & control relatie met het hoofdkantoor DJI worden prestatie-indicatoren bijgehouden. Op het terrein van de beveiliging heeft DJI in 2009 een zogenaamde Externe Security Audit in de PI Torentijd gehouden en heeft de inrichting zelf een interne security audit verricht. Met betrekking tot de rechtspositie van en de omgang met gedetineerden is de Gedetineerdersurvey relevant die DJI periodiek afneemt. In 2007 is verder de BASAM-vragenlijst afgenomen om de werkbeleving onder het personeel van de inrichting te peilen. Ook die meting wordt landelijk herhaald. De RI&E's zijn belangrijke evaluatie-instrumenten om de interne veiligheid te analyseren. Bovenstaande interne audits worden doorgaans geïnitieerd en gefaciliteerd door het hoofdkantoor DJI en geven de inrichting een beeld hoe zij bepaalde processen ten uitvoer brengt. Niet alle processen worden onderworpen aan een periodieke evaluatie. De PI Torentijd heeft geen (totaal)overzicht welke processen

wanneer een evaluatie behoeven. Men is wel doende om de interne bedrijfsprocessen door te lichten en te beschrijven. Deze actie maakt deel uit van het landelijke project 'Optimalisering Bedrijfsprocessen'.

Aanbeveling

Intensiveer de evaluatie-inspanningen met betrekking tot de primaire processen en overweeg de geleidelijke ontwikkeling van een integraal kwaliteitstelsel.

7.5 Conclusie

De inrichting voldoet met betrekking tot het criterium personeelsmanagement in beperkte mate aan de verwachtingen van de ISt. Zo levert de personeelplanning problemen op en duurt het soms lang voordat medewerkers de basis beroepsopleiding kunnen volgen. Hoewel de executieve medewerkers aangeven dat de werkdruk hoog is, leidt dit niet tot een verhoogd ziekteverzuim. Integendeel, het ziekteverzuim onder de medewerkers van de PI Torentijd is in vergelijking met andere penitentiaire inrichtingen opvallend laag.

De communicatiestructuur is gedocumenteerd. Toch zijn er ook met betrekking tot de interne communicatie verbeterpunten. Behalve het teamoverleg dat regelmatig uitvalt, ontbreekt binnen de PI Torentijd een cultuur waarin alle medewerkers het vanzelfsprekend vinden elkaar aan te spreken. Dat geldt niet alleen voor medewerkers onderling, maar ook voor leidinggevenden. Sommigen zouden er moeite mee hebben om medewerkers op ongewenst gedrag aan te spreken en in het verlengde daarvan zonodig corrigerende actie te ondernemen. Het personeel voelt zich onvoldoende door zijn leidinggevenden aangesproken op het naleven van veiligheidsinstructies. De ISt vindt het verder zorgelijk dat inspanningen van de directie om het gedachtegoed van het landelijke programma Modernisering Gevangeniswezen bespreekbaar te maken, zo weinig respons ondervinden bij de executieve medewerkers.

Het personeel in de PI Torentijd verricht zijn werk integer.

Integriteitsincidenten doen zich slechts sporadisch voor.

Op onderdelen hebben evaluaties plaatsgevonden over processen die zich afspelen in de inrichting. In de toekomst zal de inrichting, om verder te verbeteren, zorg moeten dragen voor de periodieke evaluatie van al haar bedrijfsprocessen.

8

Slotbeschouwing

De Ist heeft de PI Torentijd doorgelicht op de aspecten rechtspositie van en omgang met gedetineerden, veiligheid, reïntegratieactiviteiten en daarmee samenhangende aspecten van organisatie. In veel opzichten voldoet de uitvoering in de inrichting niet aan de normen en verwachtingen van de Inspectie. Dat stemt zorgelijk, vooral ook omdat het oordeel over de inrichting bij een eerdere doorlichting in 2006 beduidend positiever was.²⁰

Een belangrijk aspect bij het doorlichten van een penitentiaire inrichting is de wijze waarop medewerkers met gedetineerden omgaan. De manier waarop de piw'ers de gedetineerden bejegenen, is er ten opzichte van de eerdere doorlichting van de Ist op achteruit gegaan. Hoewel de directie, het middenkader en andere disciplines de landelijk beoogde persoonsgerichte benadering van gedetineerden onderschrijven, is hiervoor niet bij alle piw'ers draagvlak. De leiding van de inrichting en vooral het middenkader zullen hier actiever op moeten gaan sturen. De directie is hiervan doordrongen. Een handicap daarbij is dat er binnen de PI Torentijd onvoldoende sprake is van een aanspreekcultuur. Dat geldt niet alleen voor medewerkers onderling, maar ook voor leidinggevenden. Sommigen zouden er moeite mee hebben om medewerkers op ongewenst gedrag aan te spreken en in het verlengde daarvan zonodig corrigerende actie te ondernemen.

De PI Torentijd voldoet voor een groot deel wel en voor een kleiner deel niet aan de criteria die de Ist hanteert met betrekking tot de rechtspositie van gedetineerden. Positief is de Inspectie over het feit dat de inrichting de voeding nog in de eigen keuken bereidt, en over de actieve opstelling van de commissie van toezicht. Echter, ten tijde van het inspectiebezoek voldeed het activiteitenprogramma niet volledig. Ook voor wat betreft de introductie-activiteiten en de contactmogelijkheden met relaties buiten de inrichting signaleert de Ist de nodige verbeterpunten.

De medewerkers maatschappelijke dienstverlening zijn actief om de voor gedetineerden noodzakelijke nazorgvoorzieningen te realiseren. Dat neemt niet weg dat de reïntegratie-inspanningen in de PI Torentijd te beperkt zijn en niet aan de verwachtingen voldoen. Er worden weliswaar reïntegratieplannen opgesteld, maar deze komen voor wat betreft gedragsinterventies niet of nauwelijks tot uitvoering. Dit heeft

---

²⁰ In 2006 was de inrichting nog uitsluitend huis van bewaring. Inmiddels heeft zij ook een bestemming als gevangenis.

alles te maken met het geringe aantal afgestrafte gedetineerden in de PI Torentijd dat hiervoor in aanmerking komt. Het feit dat reïntegratieplannen onvoldoende tot uitvoering komen, levert niet alleen frustratie op bij de gedetineerden, maar kan in termen van het terugdringen van recidive zelfs contra-productief zijn.

Het oordeel van de Ist over de interne veiligheid en de maatschappijbeveiliging is wisselend. De preventie en de beheersing van calamiteiten is grotendeels op orde, evenals het drugsontmoedigingsbeleid. Hetzelfde geldt voor de manier waarop de inrichting de besluitvorming over verlof van gedetineerden voorbereidt en de advisering over het verlenen van v.i. vorm geeft. De Inspectie is echter bezorgd over het onvoldoende veiligheidsbewustzijn bij een deel van het personeel en het eerder genoemde gebrek aan corrigerend optreden van sommige leidinggevenden tegen medewerkers die zich niet aan instructies en afspraken houden. Dit punt is eerder gesignaleerd tijdens security audits in 2009 en 2010. Daar komt bij dat een aantal noodzakelijke bouwkundige en technische verbeteringen (centraalpost; extra cameratoezicht; gijzelingscompartimentering) nog niet is gerealiseerd. De Ist beveelt het hoofdkantoor DJI dan ook aan om die gewenste bouwkundige en technische beveiligingsvoorzieningen op korte termijn alsnog te realiseren.

De komende periode zal de implementatie van het landelijke programma Modernisering Gevangeniswezen (MGW) zich verder voltrekken. De Inspectie is bezorgd over het draagvlak daarvoor binnen de PI Torentijd, in het bijzonder bij het executieve personeel. Inspanningen van de directie om het gedachtegoed van MGW door middel van inrichtingsbrede bijeenkomsten bespreekbaar te maken ondervinden tot nu toe weinig respons bij de executieve medewerkers. Sommigen spreken zelfs van een weerstandscultuur.

Om de inrichting op het gewenste niveau te brengen en het bejegeningssklimaat in de gewenste richting te sturen is doortastend en effectief optreden van de leiding van de PI Torentijd nodig; niet alleen van de directie, maar ook van het middenkader.

De aard en soms de ernst van de verbeterpunten maken dat de Ist nu reeds aankondigt dat zij de inrichting na ongeveer een jaar voor een vervolgonderzoek zal bezoeken.

Bijlage 1

Oordeel

Legenda oordeel

- Voldoet niet aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet in beperkte mate aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet overwegend maar niet volledig aan de relevante normen en verwachtingen
- Voldoet aan de relevante normen en verwachtingen
- Strekt tot voorbeeld voor andere inrichtingen

	Uitvoering	Beleid	Check
Rechtspositie gedetineerden			
Insluiting			
Introductie			
Activiteiten			
Accommodatie			
Voeding			
Contact			
Toegang zorg			
Discipline			
Beklag			
Omgang met gedetineerden			
Screening			
Bejegening			
Rapportage			
Interne veiligheid			
Calamiteiten			
Agressiebeheersing			
Drugsontmoediging			
Maatschappijbeveiliging			
Beveiliging			
Toekenning verlof			
VI			
Maatschappelijke reïntegratie			
Nazorg			
Reïntegratie			
Organisatieaspecten			
Personeel			
Communicatie			
Integriteit			

Bijlage 2

Aanbevelingen

De Ist beveelt de PI Torentijd het volgende aan:

1. Zie er op toe dat alle gedetineerden kort na binnenkomst op de afdeling een introductiegesprek hebben en maak afspraken over de inhoud daarvan.
2. Zorg er voor dat op elke cel een uittreksel van de actuele huisregels aanwezig is.
3. Pas de huisregels aan op de nieuwe regeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling.
4. Draag er zorg voor dat het in het najaar 2011 in te voeren dagprogramma voldoet aan de landelijk geldende normen en zodanig uitvoerbaar is dat de netto-tijd voor wettelijke activiteiten ook kan worden gehaald.
5. Zorg op de hvb-afdelingen voor compensatie bij uitval van arbeid of bij wachtlijsten voor deelname.
6. Hanteer een systeem waarmee de uitval van (onderdelen van) het activiteitenprogramma gevolgd kan worden.
7. Pas de keukenvoorzieningen op de gevangenisafdelingen en de doucheruimtes aan.
8. Zorg voor een betere controle op het schoonmaken van zowel de cellen als de andere ruimten binnen de inrichting.
9. Bespreek met de leverancier de wenselijkheid om het assortiment van de winkel uit te breiden.
10. Stel gedetineerden beter in staat om schoolgaande kinderen of relaties die ver moeten reizen op bezoek te laten komen.
11. Bezie op welke wijze gedetineerden op de hvb-afdelingen vaker en beter over de week verdeeld kunnen telefoneren.
12. Schep duidelijkheid in de huisregels en in de dienstinstructies over de maximum-leeftijd waarop gedetineerden kinderen nog op schoot mogen nemen en neem in de huisregels ook de regeling met betrekking tot ouder-kinddagen op.
13. Zorg ervoor dat gedetineerden uiterlijk binnen een dag telefonisch contact kunnen opnemen met hun raadsman.
14. Laat de medische dienst gedetineerden die in afzondering zijn geplaatst, zoveel mogelijk dagelijks bezoeken.
15. Maak in het verlengde van de ISS-procedure een lokale procesbeschrijving voor de screening van nieuwe gedetineerden die niet alleen de afzonderlijke screeningsactiviteiten beschrijft maar het inkomstenproces in zijn geheel.
16. Heroverweeg de mpc-werkwijze en leg deze vast in een op het intranet van de inrichting toegankelijke instructie.
17. Stuur intensiever op een meer persoonsgerichte benadering van gedetineerden en bevraag gedetineerden om vast te stellen of dit ook het gewenste effect heeft.

18. Stuur blijvend op de kwaliteit van de rapportages van de verblijfsafdelingen.
19. Intensiveer de sturing op deelname aan de personeelssport, de fysieke weerbaarheidstraining en de deelname aan de jaarlijkse fysieke toetsen. Verbind zonodig sancties aan het niet nakomen van de verplichte deelname.
20. Visiteer gedetineerden na afloop van het relatiebezoek alleen nog steekproefsgewijs.
21. Monitor ontwikkelingen in de uitslagen van de urinecontroles ook inrichtingsbreed.
22. Bevorder een groter veiligheidsbewustzijn en een navenant actiever handelen bij de medewerkers, en realiseer een effectievere sturing door leidinggevend op medewerkers die zich niet aan veiligheidsinstructies houden.
23. Draag er zorg voor dat periodiek uitgebreide celinspecties plaatsvinden.
24. Pas het controlebeleid ten aanzien van vrouwen met een van metaal voorziene bh aan.
25. Voer als werkwijze in dat voor alle gedetineerden die in aanmerking komen voor algemeen verlof, tijdig een verlofschema wordt opgesteld en doe hetzelfde met betrekking tot verzoeken tot overplaatsing in het kader van detentiefasering.
26. Maak afspraken wanneer het BSD feedback dient te geven aan gedetineerden die zich met een verzoek of een vraag tot het bureau hebben gewend
27. Breid het onderwijsaanbod uit.
28. Stel concrete samenwerkingsafspraken op met de reclasseringsorganisaties in Zeeland en evalueer de uitvoering hiervan in gestructureerd periodiek overleg.
29. Draag er zorg voor dat executieve medewerkers tijdig aan de basis beroepsopleiding kunnen deelnemen.
30. Garandeer het doorgaan van het teamoverleg op de verblijfsafdelingen en stuur daarop.
31. Zie erop toe dat het middenkader voldoende doortastend optreedt als medewerkers zich niet aan afgesproken werkwijzen houden en blijk geven van een werkhouding die niet correspondeert met het gewenste beleid.
32. Houdt het integriteitsbesef levend, bijvoorbeeld door het regelmatig in de teamoverleggen aan de orde te stellen.
33. Intensiveer de evaluatie-inspanningen met betrekking tot de primaire processen en overweeg de geleidelijke ontwikkeling van een integraal kwaliteitssysteem.

De Ist beveelt DJI het volgende aan:

34. Realiseer in overleg met de Rijksgebouwendienst alsnog de gewenste cameravoorzieningen binnen de PI Torentijd.
35. Realiseer in afstemming met de Rijksgebouwendienst alsnog de gewenste bouwkundige en technische beveiligingsvoorzieningen.
36. Overweeg om gedetineerden in de PI Torentijd die gezien hun strafrestant in aanmerking komen voor de methode Binnen Beginnen, voor het ondergaan van gedragsinterventies over te plaatsen naar een andere penitentiaire inrichting of vice versa.

De Ist beveelt DJI/SSC-I het volgende aan:

37. Zorg voor behoorlijke ICT-faciliteiten voor het BSD (snelheid internetverbinding; apparatuur)

Bijlage 3

Afkortingen

AI	Arbeidsinspectie
BAD	Binnenkomst Afdeling Delinquenten
BASAM	basisvragenlijst Amsterdam
BBO	basis beroepsopleiding
BHV	bedrijfs hulpverlening
BSD	Bureau Selectie- en Detentiebegeleiding
BSF	Bureau Selectiefunctionarissen
BVA	bevolkingsadministratie
CBTR	Coördinatiebureau Terugdringen Recidive
cvt	commissie van toezicht
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
DPAN	Digitaal Platform Aansluiting Nazorg
EPR	European Prison Rules
ESA	Externe Security Audit
EZV	Extra Zorgvoorziening
Gedeco	gedetineerdencommissie
hvb	huis van bewaring
IBT	Intern Bijstands Team
IGZ	Inspectie Gezondheidszorg
ISA	Interne Security Audit
ISS	Inkomsten Screening en Selectie
ISt	Inspectie voor de Sanctietoepassing
MD	medische dienst
MDO	Multidisciplinair Overleg
MGW	Modernisering Gevangeniswezen
MKO	Middenkader Overleg
MMD	Bureau Maatschappelijke Dienstverlening
mmd'er	medewerker maatschappelijke dienstverlening
mpc	meerpersoonscelgebruik
OM	Openbaar Ministerie
Pbw	Penitentiaire beginselenwet
PI	penitentiaire inrichting
piw'er	penitentiair inrichtingswerker
PMO	Psycho Medisch Overleg
PP	penitentiair programma
PPO	praktisch penitentiair optreden
RGD	Rijksgebouwendienst
RI&E	risico inventarisatie en -evaluatie
RISC	Recidive Inschattingschalen
RSJ	Raad voor strafrechtstoepassing en jeugdbescherming
SDGW	sectordirecteur gevangeniswezen
SSC	Shared Service Center
TR	Terugdringen Recidive

TULP	Tenuitvoerleggingsprocessensysteem
VC	Vrijheden Commissie
v.i.	voorwaardelijke invrijheidstelling
ZBBI	zeer beperkt beveiligde inrichting

Bijlage 4

Bronnen

Audit Verantwoorde Medische Zorg 2007
BASAM resultaten 2007
Brandveiligheidhandboek PI Torentijd 2009, RGD; andere documentatie brandveiligheid
Brandveiligheidscan 2008 Rijksgebouwendienst
Calamiteitenplan 2007
Capaciteitsoverzicht
Communicatieplan PI Middelburg 2011 (concept)
Dagprogramma's 2010
Dienstinstructies PI Torentijd
Formatie- bezettingsoverzicht mei 2011
Gebruiksvergunningen
Huisregels PI Torentijd 2010
Jaarplannen 2010 en 2011, PI Middelburg
Jaarverslag 2010, PI Middelburg
Jaarverslag 2010 commissie van toezicht PI Middelburg
Meldingen bijzondere voorvallen 2010-2011
Plan van aanpak MGW PI Middelburg 2010
Plattegrond inrichting
Risico Inventarisaties en –evaluaties en actiepunten
Organigram PI Middelburg
Overzicht deelname PPO 2010-2011
Prijzlijst van de winkel
Rapport follow-up thematisch toezicht medische dienst PI Torentijd 2010, IGZ
Resultaten monitor Agressie en Geweld PI Torentijd 2007 en plan van aanpak
Sanctiebeleid PI Torentijd, 2010
Verslag audit BVA-processen PI Middelburg 2011 (concept)
Verslag Externe Security Audit 2009 en plan van aanpak
Verslag Interne Security Audit
Verslagen MDO 2010-2011
Verslagen teamoverleg piw'ers 2010-2011
Viermaandsrapportages PI Middelburg 2010-2011

Bijlage 5

Inspectieprogramma

Dag 1, dinsdag 12 juli	
9.30-9.45 uur	Aankomst Kennismaking met contactpersoon, installatie van werkkamer, introductie bij het MT, korte toelichting van het programma en de werkwijze
9.45-11.00 uur	Rondgang door en schouw van de inrichting o.l.v. leidinggevende beveiliging
11.00-12.30 uur	Interview directie
12.30-13.00 uur	Lunch + bestuderen documentatie
13.15-14.45 uur	Werkwijze bezoek en luchten + inzage documentatie
15.00-16.30 uur	Interview gedetineerden - minimaal 4 en maximaal 6 - afkomstig van verschillende afdelingen
16.30 -18.00 uur	Bezoek aan ZBBI, gesprek met gedetineerden en personeel
18.00 -18.30 uur	Evaluatie dag 1

Dag 2, woensdag 13 juli	
9.15-11.00 uur	Interview executieve medewerkers (vertegenwoordigers van verschillende afdelingen uit de functiegroepen beveiliging en piw, inclusief een vertegenwoordiger van de medezeggenschap)
11.15-12.30 uur	Werkwijze BOS Inspecteurs bezoeken bibliotheek en sportfaciliteit en vullen een checklist in. Werkwijze afdeling Arbeid Inspecteurs bezoeken afdeling arbeid en spreken met leiding en werkmeesters aan de hand van checklist
12.30-13.00 uur	Lunch
13.00-14.30 uur	Interview leidinggevenden woonafdelingen
14.30-15.45 uur	Interview hoofd veiligheid en teamleiders beveiliging Interview BHV-coördinator, preventiemedewerker en IBF (informatie beveiligings functionaris)
15.45-16.30 uur	Interview hoofd facilitaire zaken
16.30 -17.00 uur	Evaluatie dag 2

Dag 3, donderdag 14 juli	
9.15-10.45 uur	Interview hoofd en medewerkers afdeling Gedetineerdzaken
10.45-11.30 uur	Werkwijze BAD en BVA Inspecteurs bezoeken de BAD-afdeling en de Bevolkingsadministratie.
11.30-12.30 uur	Bezoek stiltecentrum inclusief interview geestelijke verzorging
12.30-14.00 uur	Interview en aansluitend gezamenlijke lunch met een vertegenwoordiging uit de Commissie van Toezicht
14.00-15.00 uur	Bezoek BSD, inclusief inzage dossiers
15.00-15.30 uur	Evaluatie dag 3

Dag 4, dinsdag 19 juli	
9.30-11.00 uur	Interview zorgstaf Gesprek met hoofd medische dienst, (zo mogelijk) arts, verpleegkundige, psycholoog
11.00-12.30 uur	Aanwezigheid tijdens MDO
12.30-13.00 uur	Lunch
13.00-15.30 uur	Bezoek woonafdelingen; inspecteurs spreken (willekeurig) individueel met gedetineerden op cel
16.00-17.00 uur	Terugmelding 1 ^e inspectieresultaten aan directie

Bijlage 6

Geografische ligging

Missie ISt

“De ISt ziet toe op de sanctietoepassing met het oog op zichtbare verbetering van de effectiviteit en kwaliteit van de sanctietoepassing.

De ISt adviseert de minister van Veiligheid en Justitie ten behoeve van borging van behoorlijke sanctietoepassing.

De ISt is hierbij onafhankelijk in haar oordeel, transparant in haar werkwijze en professioneel in haar kennis, vaardigheid en houding.”

Dit is een uitgave van:
Inspectie voor de Sanctietoepassing
Kalvermarkt 53 | 2511 CB Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
www.ist.nl

September 2011 | Publicatie-nr. J-10771